
MUSIIKISTA ELÄVÄ ARKI

Kokemuksia musiikkitoiminnasta vanhainkodissa

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Lahdensivu, 29.4.2011

Susanna Halonen

Sosiaalialan koulutusohjelma
Hämeenlinna

Työn nimi Musiikista elävä arki – Kokemuksia musiikkitoiminnasta vanhainkodissa

Tekijä Susanna Halonen

Ohjaava opettaja Päivi Mäntyneva

Hyväksytty _____ . _____ . 20 _____

Hyväksyjä

LAHDENSIVU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tekijä	Susanna Halonen	Vuosi 2011
Työn nimi	Musiikista elävä arki – Kokemuksia musiikkitoiminnasta vanhainkodissa	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tehtävänä oli selvittää musiikkitoiminnan mahdollisuudet vanhainkodin arjen elävöittäjänä ja tuoda näkyväksi toimintaan osallistuneiden työntekijöiden ja asukkaiden kokemukset. Opinnäytetyö toteutettiin Hämeenlinnan kaupungin vanhainkoti Uppsalankaassa. Tutkimukseen osallistui kolme lähihoitajaa omahoidettavine asukkaineen sekä yksi ohjaaja.

Opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen muodostivat sosiaaligerontologia, sosiokulttuurinen innostaminen sekä musiikkiterapia. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kokemukset musiikkitoiminnasta ja nostaa esiin musiikin mahdollisuudet sekä haasteet työvälineenä vanhainkodissa. Tavoitteena oli pohtia työyhteisön merkitystä sosiokulttuurisessa innostamisessa. Tutkimusmenetelminä käytettiin teemallista ryhmähaastattelua ja havainnointia. Haastatteluun osallistuivat työntekijät ja havainnointi suoritettiin asukkaille, jotka osallistuivat toimintatuokioihin.

Opinnäytetyön tuloksena voidaan esittää, että kokemukset musiikkitoiminnasta liittyivät elämänlaadun kohentumiseen, sosiaalisen kanssakäymisen lisääntymiseen, muistin ja muistojen virittymiseen sekä aika- että paikkaorientoitumiseen. Tutkimus osoittaa, että työntekijät kokivat musiikin tärkeänä elementtinä arjen elävöittämisessä. Työntekijöiden mielestä musiikki on helppo työväline, jonka avulla voidaan vaikuttaa asukkaan mielialaan sekä toimintakykyyn. Merkittävimmäksi haasteeksi haastateltavat kokivat musiikkitoiminnan järjestämisen rajallisilla henkilöstö- ja materiaaliressursseilla. Haastattelussa nousi esiin toive toimintakulttuurin muutoksesta, johon toivottiin esimiesten tukea ja apua. Tutkimustuloksista voidaan päätellä, että musiikki on luonnollinen osa vanhainkodin arkea, sillä voidaan tukea ikääntyneen psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia ja musiikin käyttö osana työtä antaa voimavaroja myös työntekijälle.

Avainsanat musiikki, vanhustyö, sosiokulttuurinen innostaminen

Sivut 34 s. + liitteet 3 s.

LAHDENSIVU

Degree programme of Social Services

Author	Susanna Halonen	Year 2011
Subject of Bachelor's thesis	Vitality into Everyday Life through Music – Experiences of Music Activities in a Nursing home	

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to study how music activities can liven up everyday life in a nursing home and to highlight the experiences of staff and residents taking part in the process. The thesis was put into practice in Uppsalankaari, one of the nursing homes maintained by the City of Hämeenlinna. Three practical nurses with their assigned residents and an instructor participated in the activities studied.

The frame of reference for this thesis consisted of social gerontology, sociocultural animation and music therapy. The purpose of the study was to report on the experiences attained during music activities and highlight the possibilities and challenges in applying music as a work method in a nursing home environment. The objective of the thesis was to reflect on the role of the work community in sociocultural animation. The research methods were a thematic group interview and observation. The staff participated in the interview, and the observations were made of the residents' reactions during the activities.

The results of this thesis indicate that the experiences from music activities enhanced quality of life, increased social interaction, revived the residents' memory and refreshed their memories of the past, and improved time and space orientation. According to the study, the staff found music an important element in invigorating everyday life. The staff found music an easy method to affect the resident's mood and functional ability. The limited number of staff and material resources was considered the most significant challenge in organizing music activities. In the interview the nurses expressed a wish to alter work practices, which would require help and support from superiors. The study results indicate that music is a natural part of everyday life in a nursing home and it can promote mental, physical and social wellbeing. Using music in the workplace also has a positive effect on the staff.

Keywords music, geriatric nursing, sociocultural animation

Pages 34 p + appendices 3 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	TOIMINTAYMPÄRISTÖ	3
3	TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	5
3.1	Ikääntyminen sosiaaligerontologisesta näkökulmasta	5
3.2	Sosiokulttuurinen innostaminen.....	6
3.3	Kulttuurista ja taiteesta hyvinvointia	8
3.4	Musiikkitoiminta vanhusten parissa.....	9
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	11
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	12
5.1	Teemallinen ryhmähaastattelu.....	12
5.2	Havainnointi	14
5.3	Laadullinen analyysi ja teemoittelu.....	14
6	TUTKIMUSTULOKSET	15
6.1	Kokemuksia vanhainkodin musiikkitoiminnasta	16
6.1.1	Musiikki lisäsi asukkaiden elämänlaatua	16
6.1.2	Musiikki tuki sosiaalista kanssakäymistä.....	18
6.1.3	Musiikki viritti muistia ja nosti mieleen muistoja.....	18
6.1.4	Musiikki auttoi orientoitumaan aikaan ja paikkaan.....	19
6.2	Musiikkitoiminnan mahdollisuudet vanhainkodissa.....	19
6.2.1	Musiikin avulla voidaan elävöittää vanhainkodin arkea	19
6.2.2	Musiikki on yksi työväline	20
6.2.3	Musiikin avulla voidaan koskettaa asukasta.....	20
6.3	Musiikkitoiminnan haasteet vanhainkodissa.....	21
6.3.1	Resurssipula musiikkitoiminnan esteenä.....	21
6.3.2	Työtavat eivät mahdollista musiikkitoimintaan osallistumista	22
6.3.3	Yksilölliset toiveet ja tarpeet	22
6.4	Tulevaisuus on mahdollisuuksia täynnä.....	23
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	23
8	POHDINTA.....	27
8.1	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	29
8.2	Jatkotutkimus	29
	LÄHTEET	31

Liite 1	Perustietolomake
Liite 2	Asukkaan havainnointilomake
Liite 3	Ryhmän havainnointilomake

1 JOHDANTO

Ikääntynyt nainen istuu päiväsalissa sohvalla katsellen omia käsiään. Hänen vieressään istuu toinen nainen, joka sivelee hiuksiaan. Mies kulkee käytävällä edestakaisin. Heillä kaikilla on jokin muistisairaus ja he asuvat vanhainkodissa. He viettävät päiväsalissa aikaa yhdessä erikseen. Sekä aika- että paikkaorientaatio puuttuvat yhteisen kokemuksen ja tekemisen puuttuessa.

Ohjaaja tulee päiväsalin ja asukkaita tervehdittyään laittaa soimaan musiikkia samalla pyytäen asukkaita liittymään yhteislauluun. Käsiään katsellut nainen nostaa päänsä ylös ja katse kirkastuu tutun sävelen kuuluessa. Pikkuhiljaa sanat löytyvät: ”...kun yhdessä tansseista palattiin...”. Hiuksiin sivelleen naisen ryhti on suoristunut ja katse terävöitynyt. Kasvoille tulee hymy ja katse hakeutuu vieruskaveriin: ”Oi Emma, Emma...”. Käytävällä kulkenut mies kääntyy takaisin ja tulee päiväsalin musiikin houkuttelemana. Levottomuus lakkaa ja hän tulee istumaan naisen viereen sohvalle. Käsi hakee käden ja katseessa näkyy ilo. Asukkaat ovat ikään kuin heränneet tähän hetkeen, aikaan ja paikkaan. Tämä tapahtumasarja, jonka olen ohjaajana aina uudelleen ja uudelleen kokenut, on innoittanut tekemään tämän opinnäytetyön.

Ohjaajan näkökulmasta tärkeintä on se, että vanhus kokee iloa, riemua, ihmisyyttä, nautintoa, aitoa vuorovaikutusta sekä arvostusta. Tärkeää on myös se, että vanhus voi olla aktiivinen osallistuja, tekijä, kokija ja näkijä. Tätä voidaan tukea varmistamalla kulttuuri- ja taidetoiminnan saatavuus myös laitoksessa asuvalle ikäihmiselle. Näin voidaan toteuttaa tasaveroista yhteiskunnan jäsenyyttä.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda näkyväksi vanhainkodin työntekijöiden ja asukkaiden kokemuksia musiikkitoiminnasta sekä pohtia työyhteisön merkitystä sosiokulttuurisessa innostamisessa. Tavoitteena on pohtia musiikin käytön mahdollisuuksia ja haasteita vanhainkotiympäristössä. Liikasen (2010, 20) mukaan kulttuuritoimintaa ja taidelähtöisiä menetelmiä tulisi integroida osaksi vanhuspalveluja ja ne olisi saatava osaksi myös fyysisistä, henkistä ja sosiaalista kuntoutusta vaikutuksen arviointeineen. Läänintaiteilija Ava Numminen (Malkamäki 2009, 21) puolestaan ottaa kantaa kulttuuritoiminnan olevan avainasemassa arvokkaan vanhuuden turvaamiseksi.

Kulttuurin ja taiteen sekä erityisesti musiikin integroiminen osaksi vanhainkotien ja palvelutalojen arkea on nostanut päätään yhteiskunnassamme viime vuosina. Miina Sillanpää Säätöillä (Muistaakseni laulan n.d.) on meneillään hanke, jossa kehitetään valtakunnallisesti levitettävää valmennusmallia muistisairaiden toimintakyvyn tukemiseen musiikin keinoin. Ava Numminen on kehittänyt @LauluAvain-menetelmän, jonka avulla koulutetaan mm. hoitajia käyttämään laulua työkaluna vanhustyössä (Numminen n.d.). Opinnäytetöitä on jonkin verran tehty musiikin käytöstä vanhustyössä. Tässä opinnäytetyössä näkökulmana on musiikkialaan koulutautumattoman ammattihenkilön tekemät musiikki-interventiot sekä

ikäihmisen ja työntekijän kokemukset musiikkitoiminnasta arjen elävöittäjänä.

Opinnäytetyön tarkastelun kohteeksi valikoitui musiikin käyttö, sillä kokemukseni mukaan sillä on valtava voima ja merkitys ihmiselle. Yhteiskunnan tasolla haluan olla omalta osaltani vaikuttamassa vanhustyön positiiviseen imagoon. Yhteisötasolla tavoitteena oli tehdä näkyväksi arjen elävöittämistä Voutilakeskuksen vanhainkotiyksikkö Uppsalankaassa sekä pohtia musiikin käytön mahdollisuuksia ja haasteita. Tutkimukseen osallistui yksikön kolme lähihoitajaa ja yksi ohjaaja. Hoitajat käyttivät tutkimusjaksolla musiikkia hoitotoimenpiteissä omahoidettavansa kanssa sekä osallistuivat mahdollisuuksien mukaan ohjaajan järjestämiin viikko-ohjelmiin. Ohjaaja järjesti musiikkitoimintaa tutkimusjakson ajan. Yksilötasolla tavoitteena oli tuoda esiin asukkaiden ja työntekijöiden kokemuksia musiikillisesta toiminnasta vanhainkotiüksikössä. Tutkimuksessa havainnoitiin ryhmiin osallistuvia asukkaita sekä tehtiin tutkimukseen osallistuville työntekijöille teemallinen ryhmähaastattelu.

Seuraavassa luvussa esittelen tarkemmin toimintaympäristön, jossa tutkimus toteutettiin. Kolmas luku käsittelee tutkimuksen taustateoriaa; sosiologiantologiaa, sosiokulttuurista innostamista sekä musiikkiterapiaa. Tutkimuksen lähtökohtana toimi Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia - ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014. Toimintaohjelma on esitelty luvussa 3.3. Luvussa neljä asetellaan tutkimustehtävä ja esitetään tutkimuskysymykset. Viidennessä luvussa kerrotaan tutkimuksen toteutuksesta sekä tutkimusmenetelmistä, joita käytettiin. Kuudennessa luvussa esitellään tutkimuksen tulokset, joita pohditaan kahdeksannessa luvussa.

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Toteutin opinnäytetyöni Hämeenlinnan kaupungin vanhainkoti Uppsalankaassa, jossa on 52 asukaspaikkaa. Näistä paikoista on 26 dementiapaikkaa, 4 intervallipaikkaa sekä 1 akuuttipaikka. Loput paikat ovat vaativan hoivan paikkoja. Osastolla on neljä pienkotia. Uppsalankaari sijaitsee Voutilakeskuksessa, jossa asukkaiden käytössä on pienkotien päiväsalien lisäksi rakennuksen alakerrassa sijaitsevat kuntosali, terapia-allas, musiikkihuone, aistihuone, ruokasali sekä kappeli. Asukkaat ovat ikäihmisiä, jotka eivät enää tehostettujen palvelujen turvin selviä kotona tai palvelukodissa. Hoito ja huolenpito ovat mahdollisuuksien mukaan kodinomaisia ja yksilöllisiä tarpeita kunnioittavaa. Yksikössä on esimies, palveluvas-taava, neljä sairaanhoitajaa, yksi ohjaaja, 26 lähihoitajaa ja yksi osastoapula-inen. (Uppsalankaari n.d.; Voutilakeskus Uppsalankaari n.d.)

Vanhainkotiyksikössä toteutetaan sekä pitkäaikais- että lyhytaikaishoivaa. Pitkäaikaishoiva tarkoittaa ympärivuorokautista laitoshoidoa asukkaille, joilla on kaupungin päätös sosiaalihoitolain mukaiseen yksikköön. Lyhytaikaishoivalla puolestaan tarkoitetaan sosiaalihoitolain määrittelemää ympärivuorokautista tilapäistä laitoshoidoa ja -hoivaa, jolla voidaan edistää asiakkaiden kotona asumista ja lähiomaisen jaksamista kaupungin päätök-sen mukaan. Uppsalankaassa toteutetaan lyhytaikaishoivaa sekä sää-nöllisinä hoitajaksoina että kertaluontoisena akuuttina hoitajaksona. (Ti-laaja-tuottaja – palvelusopimus 2011.)

Sekä pitkäaikais- että lyhytaikaishoivassa korostetaan asukkaan kokonais-valtaista hyvinvointia, ennaltaehkäisevää ja kuntouttavaa toimintaa. Palve-lusopimuksen mukaan palvelun tuottajan tulisi sisällyttää nämä osa-alueet, esimerkiksi liikunta ja kulttuuri, osaksi ydinpalvelutoimintaa. Palvelun tuottajan pitäisi tehdä yhteistyötä edellä mainittujen palvelujen tuottami-nessa järjestöjen, vapaaehtoistyön ja kaupungin kulttuuri- ja liikuntatoimen kanssa. (Tilaja-tuottaja -palvelusopimus 2011.)

Uppsalankaaren asiakastyötä ohjaavia periaatteita ovat yksilöllisyys, tasa-vertaisuus, itsemääräämisoikeus sekä turvallisuus. Periaatteet pohjautuvat Uppsalankaaren arvoihin, jotka niin ikään ohjaavat asiakastyötä (kuvio 1). Kaikkeen Uppsalankaaren toimintaan vaikuttaa arvo yhdenvertaisuudesta ja yhteisöllisyydestä. Se sisältää merkityksiä inhimillisyydestä sekä tasa-arvoisesta kohtaamisesta. Arvona tunnustetaan myös asukaslähtöisyys ja palveluhenkisyys, joka tarkoittaa voimavara- ja lähtöistä työtettä sekä posi-tiivisuutta. Yhtenä arvona koetaan luovuus ja rohkeus, joka näkyy muun muassa kehittämismyönteisyytenä. Ekologisuus arvona peilautuu taloudel-lisuuteen. (Arvotyöpaja-kooste n.d.; Voutilakeskus Uppsalankaari n.d.)

Kuvio 1 Uppsalankaaren asiakastyötä ohjaavat arvot

Uppsalankaassa toteutetaan yksilövastuista hoitotyötä. Jokaiselle asukkaalle on nimetty omahoitaja, joka vastaa pääasiassa asukkaan hoidosta ja hänen arkensa sujumisesta niissä asioissa, joissa hän itse tai omaiset eivät kykene niistä vastaamaan. Parihoitaja on omahoitajalle nimetty työpari, joka ottaa hänen asukkaansa vastuulleen esimerkiksi omahoitajan lomakautena. Parihoitaja toimii asukkaan hoitotyön suunnitelman mukaisesti. Korvaava hoitaja puolestaan on kuka tahansa muu hoitaja, joka ottaa omahoitajan asukkaan vastuulleen silloin kun oma- tai parihoitaja ei ole paikalla. Hän toimii hoitotyön suunnitelman mukaisesti. (Toimintokäsikirja n.d.)

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Teoreettinen viitekehys on muodostettu tutkien yhteiskunnallista, yhteisöllistä ja yksilöllistä näkökulmaa vanhuuteen, kulttuuri- ja taidetoimintaan sekä terapeuttiseen musiikkitoimintaan. Luvussa 3.1 valotetaan ikääntymisen sosiaaligerontologista näkökulmaa, luvussa 3.2 kerrotaan sosiokulttuurisesta innostamisesta ja luvussa 3.3 taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelmasta. Luku 3.4 keskittyy tutkimuksen perustaan; musiikki-terapiaan ja musiikin käyttöön terapeuttisesti vanhustyössä.

3.1 Ikääntyminen sosiaaligerontologisesta näkökulmasta

Suomalaisessa yhteiskunnassa vanhuus alkaa 65-vuotiaana, jolloin tilastollisesti ihminen siirtyy vanhuspolitiikan kohteeksi. Toisaalta yleinen eläkeikä, 65 vuotta, ei toimi vanhuuden määrittäjänä, joten vanhuuden alkamisen rajana pidetään 75–80 ikävuotta. Useat suomalaiset tutkimukset ovat osoittaneet, että vain joka viides 55–75-vuotiaista tuntee itsensä vanhaksi. (Jyrkämä 2001, 281–286.)

Gerontologisessa sosiaalityössä ikääntymistä tutkitaan yhteiskunnallisena, sosiaalisena, kulttuurisena ja kokemuksellisenä ilmiönä. Keskiössä ovat ikääntyvän ja ympäristön välinen suhde: sosiaalinen vanheneminen. Gerontologista sosiaalityötä tehdään vanhain- ja palvelukodeissa, sosiaalityön palveluyhteisöissä sekä terveydenhuollon palvelujärjestelmässä toimittaessa ikääntyneiden asiakkaiden kanssa. Gerontologisen sosiaalityön arvopohjana on ihmisen yksilöllisyys, itsemääräämisoikeus, osallisuus ja oikeus hyviin ja riittäviin palveluihin. Vanhuskäsitys pohjautuu aktiiviseen ikääntymiseen. Vanhuus ei ole sairaus vaan elämän loppuvaihe, jota kantaa eletty elämä. (Hakonen 2003, 117; Kurki 2008, 9; Liikanen 2007b, 12.)

Gerontologisella sosiaalityöllä tarkoitetaan ikäihmisten hyvinvointia edistävien olosuhteiden, yhteisöjen toimivuuden ja toimintakyvyn vahvistamista. Työkaluina käytetään yksilöiden, perheiden, ryhmien ja yhteisöjen sosiaalisten ongelmien tilannearviointia ja ratkaisuprosesseja. Usein vanhusten sosiaalityö on ongelmalähtöistä sen sijaan, että etsittäisiin, tuettaisiin ja vahvistettaisiin ikäihmisen jäljellä olevia voimavaroja, mahdollisuuksia ja tukiverkostoja. Toimintatavat keskittyvätkin sijoituspaikan etsimiseen tai hoivapalveluiden järjestämiseen. (Hänninen 2008, 198, 202.)

Koskisen (2007, 26) mukaan gerontologisen sosiaalityön tehtävänä on tukea vanhusten toimintakykyä sekä ongelmanratkaisu- ja selviytymiskykyä muun muassa auttamalla heitä saamaan palveluita sekä vaikuttamaan eri organisaatioiden toimintaan niin, että ne palvelevat vanhusten tarpeita. Lisäksi vanhussosiaalityön tärkeä tehtävä on vaikuttaa eri organisaatioiden ja laitosten sekä vanhusten ja heidän ympäristössään elävien muiden ihmisten väliseen vuorovaikutukseen sekä vaikuttaa vanhuspolitiikkaan. Gerontologinen sosiaalityö liikkuu sekä yksilön että organisaatioiden ja vaikuttamisen rajapinnoilla.

Sosiaalinen vanheneminen voidaan Jyrkämän (2001, 279) mukaan nähdä yhteiskunnallisten muuttuvien tekijöiden aikatauluttamana, rakenteellistamana ja merkityksellistämänä ikääntymisprosessina. Toisaalta Jyrkämä näkee sosiaalisen vanhenemisen muovaavan ja muokkaavan yhteiskunnallisia tekijöitä osaksi ikääntyvien ihmisten elämää, toimintaa ja kokemusmaailmaa. Toisaalta he muuttavat ikääntymiseensä vaikuttavia yhteiskunnallisia tekijöitä, kuten ympäristöään ja yhteiskuntaa.

Irtaantumisteorian mukaan vanheneminen johtaa yksilön ja häntä ympäröivän sosiaalisen ympäristön ja yhteiskunnan irtautumiseen toisistaan. Tämä irtaantuminen sosiaalisista rooleista, vuorovaikutuksesta ja siteistä on luonnollinen prosessi, tarkoituksenmukainen sekä suotava sosiaalisen järjestelmän kannalta. Vapaaehtoinen ja vähittäinen irtautuminen mahdollistaa tyytyväisen ja hyvän vanhuuden. Ikääntyneen vähentynyt vuorovaikutus sosiaalisen ympäristönsä kanssa johtaa vetäytymiseen ja irtautumiseen, mutta samalla muuttaa arvomaailmaa henkisiä arvoja korostavaksi. (Heikkinen 2002, 28; Julkunen 2008, 19; Jyrkämä 2001, 293.)

Aktiivisuusteoria puolestaan näkee aktiivisuuden ylläpitämisen ja mahdollisten menetysten kompensoimisen jollain toiminnallisella tavalla johtavan hyvään vanhenemiseen. Teorian mukaan aktiivisuus sosiaalisissa rooleissa ja toiminnoissa edistää ikääntyneiden psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia, suhteita sekä osallistumista. Onnistuneen ikääntymisen mittakivenä nähdään sosiaalisesta maailmasta onnistunut kiinnipitäminen. (Heikkinen 2002, 28; Julkunen 2008, 20; Jyrkämä 2001, 294.)

Jatkuvuusteorian mukaan hyvä vanheneminen mahdollistuu yksilön elämänsä aikana omaksumien toimintamallien, päämääräasettelun sekä sopeutumiskyvyn myötä (Jyrkämä 2001, 294). Julkunen (2008, 20–21) mukaan aktiivisen ikääntymisen rinnalle on muotoutunut ajatus onnistuneesta ikääntymisestä, joka nähdään yksilön tekona. Tasapainottaessaan ikääntymisensä vahvuudet ja heikkoudet valikoiden, kompensoiden ja optimoiden, yksilön on mahdollista ikääntyä onnistuneesti. Tuottavalla ikääntymisellä nähdään yhteiskunnallisella tasolla ikääntyneen uusi rooli kuluttajana ja toimijana esimerkiksi kansalaistoiminnassa sekä koti-, hoiva- ja vapaaehtoistyössä.

3.2 Sosiokulttuurinen innostaminen

Sosiokulttuurinen innostaminen on toimintaa, joka pyrkii ihmisen oman vapaaehtoisen aktiivisuuden ja osallistumisen avulla muuttamaan asenteita ja yhteisöä paremmaksi sosiaalisten, kulttuuristen ja vapaa-ajan toimintojen kautta. Innostamisen kautta pyritään saamaan ihmiset liikkeelle ja aktiivisiksi osallistujiksi omassa elämässään. Sosiokulttuurisen innostamisen juuret ovat toisen maailmansodan jälkeisessä Ranskassa ja 60-luvun vapaaehtoistyössä. (Hämäläinen & Kurki 1997, 196–197; 204.)

Sosiokulttuurista innostamista voidaan toteuttaa kasvatuksellisesti, kulttuurisen ja taiteellisen ilmaisun kautta sekä sosiaalisen ja vapaa-ajantoiminnan parissa. Tärkeimpänä tavoitteena on edistää ihmisten järjestäytymistä ja oppimista tekemällä ja kokeilemalla. Ammatti-ihmisen tär-

keänä tehtävänä on toimia kannustavana, liikkeellepanevana ja organisoivana henkilönä, joka antaa yksilöille, ryhmille ja yhteisöille valtaa ja mahdollisuuksia toimia. (Hämäläinen & Kurki 1997, 200–202.)

Sosiokulttuurinen innostaminen suuntautuu sekä ryhmään että jokaiseen ryhmän jäsenen tavoitteena pysyvät muutokset niin yksilössä kuin ryhmässä ja yhteisössä. Innostaminen mahdollistaa yksilölle oman itsensä löytämisen, täysipainoisen osallistumisen ryhmään ja yhteisöön erityisesti vuorovaikutuksen keinoin sekä ryhmään ja yhteisöön kuuluvuuden tunteen. Tämä voi johtaa pysyvään elämänlaadun parantumiseen. (Hämäläinen & Kurki 1997, 204–206.)

Sosiokulttuurisen innostamisen tärkein anti ikäihmisten parissa tehtävään työhön on osallistumisen tukeminen ja lisääminen kiinnittäen erityishuomiota kommunikointiin ja erilaisiin innostamisen ulottuvuuksiin. Ikäihmisellä pitää olla mahdollisuus päästä osalliseksi kaikkeen sosiaaliseen elämään aina kulttuurista politiikkaan. Tähän tarvitaan sekä ikäihmisten itsensä organisoitumista ja aktivoitumista että yhteiskunnan rakenteiden ja asenteiden muuttamista vanhusmyönteisemmäksi. (Kurki 2006, 184–185.)

Kurjen (2008, 16) mukaan ikääntyneet tarvitsevat tukea vapaa-ajan viettoon, luovuuteen ja osallisuuteen. Sosiokulttuurisella innostamisella voidaan motivoida ja herkistää osallisuuteen ja aktiivisuuteen vanhukselle sopivalla tavalla. Sen myötä he kykenevät mahdollisuuksiensa mukaan osallistumaan itsensä ja yhteisönsä kehittämiseen. Tärkeintä ei olekaan itse toiminta vaan se, miten se toimii. Hyvin toimiessaan se mahdollistaa ikäihmisille itselleen valinnanmahdollisuuden ja synnyttää hyvinvointia sekä mielihyvää. Innostajan tehtävänä on mahdollistaa tämä esimerkiksi huolehtimalla tarvittavista materiaaleista ja henkisistä resursseista. (Kurki 2008, 16.)

Sosiaalisilla käytännöillä luodaan ja vahvistetaan ryhmäprosesseja. Niiden avulla tuotetaan aloitteellisuutta, osallistumista sekä vuorovaikutusta toiminnan ja sen merkityksen pohdinnan välille. Innostamista ei ole kuitenkaan kaikki toiminta vaan se perustuu aina suunniteltuun ja päämäärätietoiseen toimintaan, joka rakentuu yksilön ja yhteisön ympärille. (Kurki 2008, 73–74.)

Laitosympäristössä sosiokulttuuriseksi innostamiseksi ymmärretään kaikki se, mitä laitoksessa tehdään; sen koko toiminta sekä teorian ja käytännön vuorovaikutus perustuu tällöin innostamisen ajatukseen. Näin taataan asukkaille mahdollisimman elävä arki niin huolehtien perustarpeista kuin sosiaalisesta elämästä. Innostamisen avulla etsitään ja löydetään elämälle merkityksiä, jotka kannustavat ikääntynyttä katsomaan tulevaisuuteen. (Kurki 2008, 100.)

Hakosen (2008a, 33–34) mukaan vanhustyössä sosiokulttuurisuudella tarkoitetaan sosiaalista kontekstia, joka sitoo vuorovaikutuksellisesti ikääntyneen ihmisen elämänkulun, elämänhistorian, ikääntymisen paikat sekä yhteiskunnan. Toimintana se on ajattelu- ja toimintamallien tuottamista

sekä näiden arviointia, kritiikkiä sekä mahdollisesti muuttamista. Sosio-kulttuurisella toiminnalla korostetaan yksilöllisten ja sosiaalisten prosessi-en vuorovaikutuksellisuutta ja kulttuurista rakentumista. Näin voidaan uusintaa ja vahvistaa sekä yksilöllisiä että yhteisöllisiä voimavaroja. Käytännössä sosiokulttuurisella toiminnalla tarkoitetaan toiminnallista ikääntyneiden omista voimavaroista ja osallisuudesta lähtöisin olevaa toimintaa.

3.3 Kulttuurista ja taiteesta hyvinvointia

Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014 on saanut alkunsa valtioneuvoston 5.12.2007 antamasta hallituksen periaatepäätöksen strategia-asiakirjasta, jonka yhteydessä hyväksyttiin Terveyden edistämisen politiikkaohjelma. Osana tätä politiikkaohjelmaa käynnistettiin poikkihallinnollisen kulttuurin hyvinvointivaikutusten toimintaohjelman valmistelu. Ohjelmassa on otettu kantaa osallisuuden, yhteisöllisyyden, arjen toimintojen ja ympäristön edistämiseen, taiteen ja kulttuurin osallisuuteen sosiaali- ja terveystieteissä sekä työhyvinvoinnin tukemiseen kulttuurin ja taiteen keinoin. (Liikanen 2010, 3.)

Toimintaohjelman tavoitteena on edistää terveyttä ja hyvinvointia kulttuurin keinoin sekä lisätä osallisuutta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla. Yksilötasolla tavoite tarkoittaa yksilön oikeutta ja tasa-arvoista mahdollisuutta olla koko elämänsä ajan taide- ja kulttuuritoiminnan tekijä, näkijä ja kokija. Tämän tulisi olla mahdollista myös vaihtuvissa elämäntilanteissa ja yhteisöissä, oman halunsa, toimintakykynsä ja luovien voimavarojensa mukaisesti riippumatta asuinpaikasta ja elin- tai työympäristöstä. (Liikanen 2010, 10.)

Yhteisön ja yhteiskunnan tasolla tavoite tarkoittaa kulttuurin vaikutusten tunnustamista hyvinvoinnin ja terveyden edistäjänä poliittisilla, hallinnollisilla ja rakenteellisilla tasoilla. Kulttuurin pitäisi olla osa kansallista, maakunnallista ja kunnallista hyvinvointipolitiikkaa. Sen hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia pitäisi edistää saumattomassa yhteistyössä kolmannen sektorin ja yksityisten toimijoiden sekä elinkeinoelämän kanssa. Kulttuuriovetusta olisi lisättävä kulttuuri- ja opetusalailla sekä sosiaali- ja terveystieteillä. Tutkimustoiminnan pitäisi olla aktiivista ja pitkäjänteistä sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen olisi resursoitava riittävästi. (Liikanen 2010, 11.)

Toimintaohjelma esittää toimenpide-ehdotuksia kulttuurin osallisuuden, yhteisöllisyyden, arjen toimintojen ja ympäristöjen edistämisen, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä työhyvinvoinnin näkökulmasta. Ohjelma esittää 15 taiteeseen ja kulttuuriin liittyvää toimenpide-ehdotusta edellä mainituista näkökulmista. Tämän tutkimuksen kannalta tärkeinä toimenpide-ehdotuksina nähtiin ehdotukset 11 ja 15, joiden mukaan kaikille sosiaali- ja terveyspalveluiden piirissä oleville asiakkaille pitäisi tehdä yksilölliset kulttuuritarpeet huomioiva hoito- ja palvelusuunnitelma, johon pitäisi kirjata myös elämäkertatiedot asiakkaan harrastusten ja tottumusten hyödyntämiseksi. Tämän lisäksi kulttuuritoimintaa ja taidelähtöisiä menetelmiä pitäisi integroida osaksi hoitoyksiköitä. Niissä pitäisi olla kulttuuritoimintaan erikoistuneita ammattilaisia, joiden tehtävänä on järjestää taideläh-

töistä ohjelmaa, juhlia ja muuta yllätyksellistä toimintaa yhdessä asiakkaiden, omaisten ja vapaaehtoisten kanssa. (Liikanen 2010, 17, 19–20.)

Kulttuuritoiminnan ammattilainen, toiminnanohjaaja, voisi yhdessä omahoitajan sekä mahdollisesti taiteen ammattilaisen kanssa tuottaa asiakkaille kulttuurisia hetkiä, elämälle sisältöä sekä rakentaa luovaa ilmapiiriä hoivoyksiköihin. Tämä toisi kulttuurin ja taiteen osaksi fyysistä, henkistä ja sosiaalista kuntoutusta vaikutuksen arviointeineen. Tämä lisäisi hoito- ja hoivayksiköiden asukasaktiivisuutta, työhyvinvointia sekä työvoiman rekrytointia ja pysyvyyttä. (Liikanen 2010, 17–20.)

Liikasen (2010, 25) mukaan ihmisellä säilyy kiinnostus taide- ja kulttuuri-toimintaan, vaikka elin- ja asuinympäristö muuttuisikin esimerkiksi kodista laitokseen. Hänen mukaansa tarvitaankin tiukkojen päivärutiinien vastapainoksi uudenlaista sosiokulttuurista toimintaa, joka toisi asukkaille mielekästä sisältöä elämään. Hoitoa voidaan tukea mielekkäällä ympäristöllä, viihtyisyydellä ja kodinomaisuudella. Kulttuuritoiminnan ja hoito- ja sosiaalityön yhdistäminen vaatii asenteiden, toimintatapojen ja toimintakulttuurin muutoksia sekä johtajuuden ja koulutuksen kehittämistä.

3.4 Musiikkitoiminta vanhusten parissa

Musiikkiterapia on musiikkiterapeutin tekemää tavoitelähtöistä vuorovaikutuksellista kuntoutusta ja hoitoa. Musiikin eri elementeillä kuten rytmillä, harmonialla, melodialla, sointivärillä ja dynamiikalla käynnistetään, ylläpidetään ja edistetään yksilön tai ryhmän psyykkistä työskentelyä. (Alaruona, Saukko & Tarkki 2004; Lehtonen 1996, 11.) Tässä tutkimuksessa musiikkia käytettiin kunkin työntekijän oman harrastuneisuuden ja kiinnostuneisuuden pohjalta eikä kenelläkään ollut varsinaista musiikkikoulutusta tai musiikkiterapeutin pätevyyttä. Teoriapohjana on kuitenkin käytetty musiikkiterapian tutkimustietoa ja kokemusta vanhusten ja muistisairaiden parissa tehdystä musiikkiin liittyvästä työstä. Jatkossa puhutaan musiikkitoiminnasta terapian sijaan.

Musiikin avulla voidaan lisätä vanhusten sosiaalista kanssakäymistä, parantaa elämänlaatua, virittää muistia ja muistoja sekä auttaa aikaan ja paikkaan orientoitumisessa. Tärkeimpänä tehtävänä on elämän kertaaminen yhdessä. Musiikin avulla voidaan palauttaa mieleen merkityksellisiä muistoja ja niiden avulla voidaan jäsenellä elämän merkityksellisyyksiä. Musiikkitoiminnalla voidaan tukea vanhuksen muuta hoitoa ja kuntoutusta, ylläpitää ja edistää hyvää oloa ja toimintakykyä sekä kehittää voimavaroja ja mahdollistaa itsensä toteuttamista. Toiminnan kautta ikäihminen voi saavuttaa tunteen yhteiskunnan täysvaltaisesta jäsenyydestä. (Ahonen 2000, 287–288.)

Vanhus muistaa yleensä parhaiten musiikin, jota on kuullut tai kuunnellut nuoruudessaan. Tämän vuoksi on luonnollista, että musiikin avulla voidaan virittäytyä muistelemaan. Nuoruusaikaisen musiikin lisäksi voidaan käyttää vanhoja valokuvia tai esineitä virittämään vanhusta muisteluun. Musiikkiin on tallentunut aikaa ja tunteita, jopa kokonaisotoksia elämän tärkeistä hetkistä. Tutun musiikkikokemuksen aikana muistisairas

ihminen ei elä ajassa vaan aika alkaa elää hänessä. (Ahonen 2000, 287; Jukkola 1999, 347; Taipale 1999, 338.)

Elämykselliseen vaiheeseen liittyvän musiikin soittamisella voidaan purkaa psyykkinen tapahtuma, jota muistisairas ei pysty muutoin tuomaan muististaan dialogisesti nykyhetkeen. Kappaleen on kerrottava ihmisestä itsestään, joko lyriikan, sävelen tai molempien kautta. Tuttu laulu voi nostattaa yllättäviä muistoja, kokemuksia ja tunteita, joita ammattitaitoinen ohjaaja auttaa purkamaan. Vanhuksena ei ole liian myöhäistä selvittää elämän aikana keskeneräiseksi jääneitä asioita ja saavuttaa rauhaa niiden suhteen. (Ahonen 2000, 287; Taipale n.d.; 1999, 338.)

Ohjaaja voi valita ikäihmisten eri elämänvaiheisiin liittyvää musiikkia kuunneltavaksi ja muisteltavaksi. Voidaan käyttää erilaisia teemoja sisältäviä lauluja virittämään keskustelua. Virsi tai hengellinen laulu voidaan tuntea rauhoittavana ja rentouttavana. On tärkeää luoda sellainen ilmapiiri, jossa jokainen uskaltaa kertoa toivelaulunsa ja jokaisen yksilöllisyyttä kunnioitetaan. Tärkeää on ottaa kaikki huomioon. Kovin erilaisten musiikkimakujen ja tarpeiden vuoksi voidaan järjestää teemaryhmiä. (Ahonen 2000, 287–289.)

Ahosen (2000, 288) mukaan musiikki voi tuoda muistisairaalle järjestystä ja auttaa häntä hahmottamaan ympäristöään ja ajankulua. Aldridge (1996, 197) toteaa laulujen herättävän muistoja menneistä ajoista ja jopa melko puhumaton muistisairas voi toistaa pitkiä osia aikaisemmin oppimastaan laulusta (Jukkola 1999, 347). Jukkola pohtii tällaisen muistamisen olevan muuta kuin kognitiivista muistamista. Se kuitenkin antaa muistisairaalle tunteen jonkin asian hallitsemisesta.

Laulaminen tai yhteislaulu voi antaa kokemuksen yhteisestä toiminnasta ja se voi tukea sosiaalista vuorovaikutusta. Yhdessä kuunneltu laulu virittää ryhmään ja toimintaan. Yhdessä laulaminen on helppo tapa olla yhteydessä muihin ihmisiin. Lisäksi tuttu laulu aktivoi usein muistisairaahan tapailemaan laulun sanoja sekä kertomaan musiikin herättämistä tunteistaan, ajatuksistaan ja kokemuksistaan toisille. (Taipale 1999, 339.)

Puheen heikentyessä ei-kielelliset vuorovaikutustaidot korostuvat entistä merkittävimmin. Tärkeintä on vähintään kohtalainen kuuloaistin toiminta. Ohjaajan tärkeä tehtävä on omalla läsnäololla ylläpitää avautunutta yhteyttä; kuunnella, ymmärtää ja auttaa muistisairasta ilmaisemaan itseään. (Jukkola 1999, 347, 355; Taipale 1999, 339.)

Muistisairaille opitut taidot ovat tallella, mutta ne aktivoituvat vasta toiminnan myötä. Musiikilliset valmiudet ja kommunikointi musiikin avulla vaikuttavat olevan lähes vahingoittumattomia. (Taipale 1999, 338–339.) Jukkola (1999, 355) muistuttaa, ettei musiikkitoiminnalla ole merkittävää tilanteen ulkopuolelle ulottuvaa vaikutusta muistitoimintoihin. Toiminnan aikana voi ilmetä yksittäisiä, esimerkiksi laulun sanoihin liittyviä muistoja ja tunne-elämyksiä.

Musiikki antaa muistisairaalle kanavan oman elämäntilanteensa ja mielen maisemansa ilmaisemiseen. Sen avulla voidaan tavoittaa muistisairas ihminen, kertoen ulkoisesta ja koskettaen sisäistä. Uudelleen läpi eletyt, traumaattiset tunnekokemukset voivat vähentää depressiivisyyttä. Kokemus ymmärretyksi tulemisesta voi vähentää yksinäisyyden tunnetta. Musiikillinen toimintatuokio voi vähentää ahdistusta ja levottomuutta. Vaikutus voi kestää vielä jonkin aikaa toimintatuokion jälkeen. (Jukkola 1999, 355; Taipale 1999, 337, 340.)

Suunniteltaessa ja ohjatessa musiikkituokioita muistisairaille, on käytettävä aina mahdollisimman selkeitä ja ymmärrettäviä toimintoja. Muistisairas ei pysty keskittymään samanaikaisesti useaan asiaan. Davisin ja Mufordin (1984) mukaan ennakoivilla vihjeillä voidaan parantaa muistisairaana suoritusta (Taipale 1999, 340). Muistisairaana keskittymiskyky on yleensä hauras, jonka vuoksi ohjaajan tulisikin pystyä minimoimaan häiriötekijät.

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimustehtävänä oli selvittää ja tuoda näkyväksi musiikkitoiminnan mahdollisuudet vanhainkodin arjen elävöittäjänä sekä toimintaan osallistuneiden työntekijöiden ja asukkaiden kokemukset. Tutkimuskysymyksinä olivat:

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisia kokemuksia musiikin käytöstä syntyy henkilökunnalle ja asukkaille?
2. Mitkä ovat musiikin käytön mahdollisuudet ja haasteet vanhainkodissa?

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia musiikkitoiminnan kokemuksia vanhainkodin työntekijöiden ja asukkaiden näkökulmasta sekä pohtia työyhteisön merkitystä sosiokulttuurisen innostamisen prosessissa. Tavoitteena oli etsiä ja pohtia musiikin käytön mahdollisuuksia ja haasteita vanhainkotiympäristössä.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksen aihetta tarjottiin Voutilakeskuksen Uppsalankaareen, jossa siitä kiinnostuttiin. Tutkimustehtävä tukee yksikön omaa meneillään olevaa kehittämistehtävää, arjen elävöittämistä. Tutkimusta markkinoitiin osastokokouksessa, hoitajien kanslioiden ilmoitustauluilla sekä yksikön ohjaajan kautta. Tutkimukseen haettiin kolme vapaaehtoista musiikin käytöstä hoitotyössä kiinnostunutta hoitajaa. Ohjaaja oli suostunut lähtemään mukaan tutkimukseen jo aiemmin. Tutkimukseen ilmoittautui mukaan neljä hoitajaa. Yksi hoitaja ei kuitenkaan päässyt tutkimushaastattelun, joten tutkimusryhmä käsitti lopulta kolme lähihoitajaa ja yhden ohjaajan, joka on sosionomi (AMK). Yhdellä lähihoitajista on TunteVa-hoitajakoulutus, joka perustuu vuorovaikutusmenetelmään, jonka avulla voidaan vastata muistisairaana tunteisiin. Tutkimusryhmään osallistuneet hoitajat olivat dementiayksiköiden hoitajia.

Hoitajat saivat valita osallistuivatko tutkimusryhmään yhden vai useamman omahoidettavansa kanssa. Yksikön ohjaaja järjesti kahden viikon tutkimusjaksolla musiikkia, laulua ja tanssia sisältäviä ohjelmia, joihin hoitaja sai omahoidettavansa kanssa osallistua. Näin hoitajalla oli mahdollisuus saada kokemuksia musiikkiryhmistä omahoidettavansa kanssa. Hoitajia ohjeistettiin käyttämään laulua ja musiikkia asukkaan kanssa muun muassa aamutoimien, suihkun ja levottomuustilanteiden yhteydessä.

Tutkimus toteutettiin kahden viikon tutkimusjaksolla. Tutkija havainnoi asukkaita heidän osallistuessaan musiikkitoimintaan. Tutkimusjakson jälkeen ohjaajaa ja kolmea hoitajaa haastateltiin teemallisen ryhmähaastattelun keinoin. Perustietolomakkeella (liite 1) kerättiin työntekijöiden ja asukkaiden perustiedot tutkimusta taustoittamaan.

Tämä opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimusaineisto kerättiin teemallisen ryhmähaastattelun sekä havainnoinnin avulla. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän tutkiminen. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on tutkia kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti löytäen ja paljastaen asioita. Tutkimustulokset eivät ole yleistettävissä vaan tutkimuksella löydetään ja kuvataan jotain tiettyä ainutlaatuista ilmiötä. Tyypillistä on, että aineisto hankitaan kokonaisvaltaisesti luonnollisista ja todellisista tilanteista. Aineistonhankinta tehdään yleensä laadullisilla menetelmillä, kuten haastatellen, havainnoiden tai dokumenttianalyysin. (Anttila 1996, 182; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 152–155.)

5.1 Teemallinen ryhmähaastattelu

Ryhmähaastattelu on tehokas tiedonkeruumenetelmä, koska tiedot saadaan useammalta osallistujalta samaan aikaan. Ryhmä voi auttaa jäseniään, jos kysymys on vaikkapa muistinvaraisista asioista tai korjata väärinymmärryksiä ja tulkintoja. Toisaalta tutkijan pitää ottaa huomioon myös ryhmän tai ryhmää hallitsevien henkilöiden mahdollinen kontrolloiva vaikutus.

Näin ollen esimerkiksi ryhmän kannalta epäsuotuisat asiat eivät välttämättä tule esiin. Ryhmähaastattelu tuo arvokasta tietoa ryhmän kulttuurisista jäsenyksistä, näkemyksistä, arvoista sekä paljastaa ryhmän yhteisen kannan tutkimuskysymyksestä. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 61, 63; Hirsjärvi ym. 1997, 199–200.)

Ryhmähaastattelu päätettiin toteuttaa teemahaastatteluna, joka kestää tavallisimmin tunnista kahteen tuntiin. Haastattelulle varattiin aikaa 1,5 tuntia, mutta haastateltavien perustystä johtuen aika rajautui 1 tuntiin 16 minuuttiin. Teemahaastatteluun valmistaudutaan valitsemalla aihepiirit eli teema-alueet, joihin halutaan löytää vastaukset. Varsinaisia tarkkoja kysymyksiä ei muodosteta eikä teemojen käsittelylle määritetä järjestystä. Teema-alueiden tulee olla niin väljiä, että tutkittavan ilmiön monimuotoisuus voi tulla esiin. Teemahaastattelun avulla voidaan saada selville mitä tutkittavat henkilöt havaitsevat ympäristöstään. (Alasuutari 1993, 149–150; Hirsjärvi & Hurme 2010, 67; Hirsjärvi ym. 1997, 200–201.)

Teemallisella ryhmähaastattelulla pyrittiin löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiin: Millaisia kokemuksia musiikin käytöstä syntyi? Mitkä ovat musiikinkäytön mahdollisuudet ja haasteet? Aihealueiksi valikoituivat musiikkituokiot, musiikinkäyttö hoitotoimenpiteissä sekä arviointi. Haastattelua varten tehtiin teemahaastattelurunko (taulukko 1), joka toimi haastattelijan apuna keskustelun johtamisessa.

Taulukko 1 Teemahaastattelurunko

Musiikkituokiot		
Tuokioiden sisältö	Kokemukset	Tuokioiden anti työntekijälle ja asukkaalle
Musiikin käyttö hoitotoimenpiteissä		
Käyttötapa	Kokemukset	Käytön anti työntekijälle ja asukkaalle
Arviointi		
Käyttömahdollisuudet ja haasteet	Työyhteisön tuki	Esimiehen tuki

Lähteenmaan (1991) mukaan ryhmähaastattelussa tutkittavien määrä olisi hyvä rajata kolmeen, jotta haastateltavien äänet voidaan erotella toisistaan nauhoituksesta (Hirsjärvi ym. 1997, 200). Haastattelu kannattaa aloittaa koenauhoituksella, jossa testataan kuuluuko kaikkien haastateltavien äänet yhteen mikrofoniiin. Yhtenä mahdollisuutena on videoida haastattelu, jolloin tutkija voi nauhalta päätellä kuka haastateltavista on äänessä. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 63.)

Ryhmähaastatteluun osallistui neljä henkilöä, joiden äänenvoimakkuus koettiin riittäväksi koenauhoituksessa. Tutkimusjakson aikana tutkija oli oppinut tunnistamaan haastateltavien äänet, joten videointia ei koettu tarpeellisena vaan haastattelu äänitettiin yhdellä digitaalisella tallentimella. Haastattelu järjestettiin rauhallisessa tilassa, joten häiriötekijöitä ei ollut.

5.2 Havainnointi

Teemallisen ryhmähaastattelun lisäksi suoritettiin asukkaiden havainnointi. Hirsjärven ym. (1997, 202) mukaan havainnoinnilla saadaan välitöntä ja suoraa tietoa yksilöiden ja ryhmien välisestä toiminnasta ja käyttäytymisestä. Erityisesti vuorovaikutusta ja kokemuksia tutkittaessa havainnointi on erinomainen menetelmä. Tutkimuskohteena olivat muistisairaats vanhuksset, joten oletettavaa oli, että haastattelun avulla ei saataisi suoraa tietoa. Tämän vuoksi päädyttiin havainnointiin.

Havainnoinnin tulee olla suunniteltua ja systemaattista. Kerätyn tiedon pitää vastata tutkimusongelman kysymyksiin ja sen pitää olla luotettavaa ja tarkkaa. Havaintojen kirjaamisen pitää olla järjestelmällistä. Tässä tutkimuksessa suoritettu havainnointi oli suoraa ja ennalta jäsenneltyä havainnointia. (Anttila 1996, 218.)

Tutkimussuunnitelman mukaisesti ensimmäisen viikon aikana havainnointiin vain tutkimusryhmässä mukana olleiden hoitajien omahoidettavia. Havainnoitavat eivät kuitenkaan osallistuneet kaikkiin toimintatuokioihin, joten kattavampien tutkimustulosten saamiseksi, havainnointia oli laajennettava koskemaan kaikkia ryhmään osallistuvia asukkaita. Tämän vuoksi havainnoinnissa on käytetty kahta havainnointilomaketta (liite 2 ja liite 3). Näin aineistosta tuli laajempi ja monipuolisempi.

Tutkimuksessa suoritettiin yhdeksän yksittäisen asukkaan havainnointia ja kuusi koko ryhmän havainnointia. Havainnoinnissa kiinnitettiin huomiota asukkaan osallistuvuuteen, sosiaaliseen vuorovaikutukseen muiden kanssa, reaktioihin ja toimintaan ohjaustuokioiden aikana. Lisäksi havainnointiin asukkaan mielentilaa ja osallistumistasoa.

5.3 Laadullinen analyysi ja teemoittelu

Tämän tutkimuksen teemallisella ryhmähaastattelulla ja havainnoinnilla kerätty aineisto analysoitiin teemoittelemalla. Ryhmähaastattelu litteroitiin ja havainnoimalla kerätty aineisto kerättiin yhteen, sillä laadullinen analyysi tehdään kokonaisuudesta. Tutkijan tulee pystyä selvittämään kaikki luotettavina pidetyt ja selvitettävään asiaan kuuluvat seikat niin, että ne eivät ole ristiriidassa tulkinnan kanssa. Laadullinen analyysi koostuu havaintojen pelkistämisestä sekä arvoituksen ratkaisemisesta. (Alasuutari 1993, 38–39.)

Havaintojen pelkistäminen aloitetaan Alasuutarin (1993, 40) mukaan tarkastelemalla aineistoa tietyistä teoreettisista näkökulmista. Kiinnitetään huomiota niihin seikkoihin, jotka ovat oleellisia teoreettisen viitekehyksen sekä tutkimuskysymysten kannalta. Tämän tutkimuksen aineiston analyysi aloitettiin materiaalin teemoittelusta tutkimuskysymysten mukaisiin teemoihin: kokemukset, mahdollisuudet ja haasteet. Seuraavaksi Alasuutari kehottaa karsimaan havaintomäärää yhdistämisellä. Erillisiä havaintoja yhdistetään yhdeksi havainnoksi etsimällä niiden yhteisiä nimittäjiä tai sääntöjä, jotka pätevät tähän joukkoon. Analyysi jatkui teemoittelun jälkeen samankaltaisuuksien, toistuvuuksien ja poikkeavuuksien etsimisellä.

Arvoituksen ratkaiseminen tarkoittaa tulosten tulkintaa, joka tehdään tuotettujen johtolankojen ja käytössä olevien vihjeiden pohjalta. Johtolangoilla tarkoitetaan pelkistämällä tuotettuja havaintoja tutkittavasta asiasta. Näitä johtolankoja tulkitessa tulee viitata teoreettiseen viitekehykseen sekä muuhun tutkimukseen ja kirjallisuuteen. (Alasuutari 1993, 44–46.) Myös Anttila (1996, 408) painottaa aineiston suhteuttamista teoreettiseen viitekehykseen. Tutkimustulosten ja teoreettisten käsitteiden suhteen pitäisi olla looginen ja sopusoinnussa keskenään. Löydettyjen samankaltaisuuksien, toistuvuuksien ja poikkeavuuksien jälkeen rajautunut aineisto käsiteltiin suhteessa teoreettiseen viitekehykseen.

Anttila (1996, 183) neuvoo tutkijaa määrittelemään, tarkentamaan, järjestyttämään ja raportoimaan ilmiötä niin, että lukija voi ymmärtää mistä tutkimuksessa on kysymys. Hänen mukaansa aineistoa tulisi analysoida rivi riviltä ja kohta kohdalta tavoitteena löytää sellaiset soveltuvat kategoriat, joista voi kehittää toimivan teorian. (Anttila 1996, 191.) Hirsjärven ja Hurmeen (2010, 136–137) mukaan analysointi voidaan suorittaa joko päätellen aineistolähtöisesti tai todentaa teoreettisia johtoideoita. Teemallisen ryhmähaastattelun ja havainnoinnin tulokset muodostettiin teoreettisen viitekehyksen mukaisesti. Luvussa 6 tulokset esitellään rintarinnan todentaa teoreettisia johtoideoita.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia vanhainkodin työntekijöiden ja asukkaiden kokemuksia ja näkemyksiä musiikkitoiminnasta. Tavoitteena oli pohtia asiaa niin työntekijöiden, asukkaiden kuin työyhteisön näkökulmasta. Tutkimuksen tehtävänä oli tuoda näkyväksi sekä musiikkitoiminnan mahdollisuudet että haasteet vanhainkodin arjen elävöittäjänä.

Tutkimus toteutettiin kolmen hoitajan ja ohjaajan muodostaman tutkimusryhmän kanssa. Tutkimusjakso oli kaksi viikkoa. Mukaan lähteneet hoitajat saivat valita osallistuivatko tutkimusryhmään yhden vai useamman omahoidettavansa kanssa. Kaksi hoitajista käytti musiikkia yhden ja yksi kahden omahoidettavansa kanssa. Kaksi asukkaista oli vuodepotilaita ja kaksi oli kävelevää. Kaksi oli miestä ja kaksi naista. Iältään asukkaat olivat 61–91-vuotta. Kaikilla oli jokin muistiin vaikuttava sairaus ja heillä oli jonkinasteisia kommunikaation ongelmia. Yhtä lukuun ottamatta asukkaat olivat hoitajien arvioiden mukaan mieleltään positiivisia ja elämänmyönteisiä. Kaikki asukkaat pitivät hoitajien arvioiden mukaan jo entuudestaan musiikista ja osallistuivat musiikkitoimintaan yksikössä. Tutkimusryhmään osallistuvien asukkaiden lisäksi tutkimuksessa havainnoitiin kaikkia musiikkiryhmiin osallistuvia vanhainkodin asukkaita.

Haastattelussa kerrottiin tavoista, joilla oli käytetty musiikkia tutkimusjakson aikana. Ohjaaja järjesti ryhmätoimintaa, jossa kuunneltiin musiikkia, laulettiin, soitettiin rytmisoittimilla ja tanssittiin. Hoitajat olivat käyttäneet musiikkia lähinnä hoitotoimenpiteissä laulaen tai soittaen musiikkia cd-levyltä. Yksi hoitaja osallistui omahoidettavansa kanssa päivätansseihin ja

toinen rytmisoitintuokioon. Muita musiikin käyttötapoja oli Sävelsirkun päälle laittaminen, yhdessä laulaminen, musiikkiohjelmien näyttäminen televisioista sekä rallattelu työn tekemisen lomassa.

Haastateltavat kertoivat Uppsalankaaren normaalista musiikkitarjonnasta. Jokaisessa pienkodissa on Sävelsirkku, joka on Audio Ridersin suomalainen innovaatio kuntouttavaan vanhustyöhön. Sen avulla hyödynnetään hyvinvointiteknologiaa asiakaslähtöisen, toiminnallisen ja sosiaalisesti aktiivisen hoitokulttuurin saavuttamiseksi. Konseptiin kuuluvat tuhansien musiikki- ja puheohjelmien arkisto, Sävelsirkku -laitteisto ja tuokioiden suunnitteluohjelmat. Konsepti tarjoaa henkilöstölle työkalun ja tietoverkossa toimivan kehittämisalustan. (Sävelsirkku n.d.) Jokaisessa pienkodissa on oma tapansa ja totumuksensa käyttää Sävelsirkkua. Haastateltavat suhtautuivat positiivisesti Sävelsirkun tuomiin mahdollisuuksiin.

Sävelsirkku voi olla päällä kun juodaan kahvit. Telkkari häiritsee omalla tavallaan kun joku aina kääntyy tälleen ja sit jää se kahvihetki vähän.

Osastolla on ohjaaja, joka toimii kaikissa neljässä pienkodissa. Hänen vastuullaan on viikko-ohjelma, joka sisältää jonkin verran musiikkia. Ohjaajan mielestä asukkaat pitävät musiikkitoiminnasta, joten se kuuluu oleellisena osana toimintaan. Tämän lisäksi osastolla järjestetään juhlia ja tapahtumia, joissa on yleensä joku ulkopuolinen esiintyjä. Asukkaiden kanssa tehdään myös retkiä kesäteatteriin ja joulukirkkoon mahdollisuuksien mukaan. Voutilakeskuksen yhteisissä tiloissa ruokasalissa on viikoittain vapaaehtoistoimijoiden järjestämiä yhteislaulu-, haitarimusiikki- ja tanssituokioita. Lisäksi hengellisempää ohjelmaa on kappelissa viikoittaisen virsipiirin muodossa. Tämän lisäksi hoitajat kertoivat joskus järjestävänsä spontaaneja laulutuokioita esimerkiksi ruokaa odotellessa tai syntymäpäivinä.

6.1 Kokemuksia vanhainkodin musiikkitoiminnasta

Musiikkitoimintaan liittyvät kokemukset kerättiin työntekijöiltä teemallisen ryhmähaastattelun avulla. Asukkaiden havainnointi tuki haastattelun tuloksia. Työntekijöiden kokemusten ja havaintojen perusteella musiikin avulla voidaan kohentaa asukkaiden elämänlaatua, tukea heidän sosiaalista vuorovaikutustaan, virittää muistia ja muistoja sekä tukea aika- ja paikkaorientaatiota. Seuraavassa on esiteltyä tutkimustulokset, jotka liittyvät musiikkitoiminnasta saatuihin kokemuksiin.

6.1.1 Musiikki lisäsi asukkaiden elämänlaatua

Musiikin lisäsi asukkaiden hyvää mieltä, oloa ja tyytyväisyyttä. Tämä näkyi hymyilynä, yhteistyökyvyn lisääntymisenä sekä asukkaan olemuksessa: ”Musiikki on ihan hänen kropassa, sen näkee”. Musiikilla oli positiivisia vaikutuksia levottomiin asukkaisiin. Hymy koettiin merkiksi hyvästä mielestä.

Kauhean levoton oli ennen sitä, että jonnekin pitäis päästä ja kulki, ja kun hänet sai rauhoittumaan siihen, että istutaan ja soitetaan ja se hymy, mikä hymy, se ahdistunut ilme vaihtu semmoseen hymyyn.

Asukkaat osoittivat mielihyvää niin hymyillen, nauraen kuin sanallisesti-kin: ”Oli oikein mukavaa”. Tunnelma musiikkituokioissa oli välitön, rento ja iloinen. Huumoria viljeltiin niin ohjaajan kuin asukkaidenkin toimesta. Ryhmissä oli turvallinen ilmapiiri, jossa jokaisella oli oikeus osallistua tai olla osallistumatta omien voimavarojensa mukaan. Toiminnassa oli sallitua nauraa niin itselleen kuin muiden kanssa.

Haastateltavat kokivat musiikin vähentävän asukkaiden levottomuutta ja ahdistusta. Eräs hoitaja kertoi oman asukkaansa vähentäneen musiikin kuuntelemisen myötä käsillään ”rummuttamista”, jolla tämä ilmaisee epämukavaa oloaan. Havainnointi tuotti samanlaisia tuloksia. Levoton asukas rauhoittui toiminnan ajaksi ja ahdistus vaihtui hymyyn ja nauruun.

Hoitajilla oli kokemuksia siitä kuinka laulun avulla muistisairas asukas voidaan saada tunnelmasta toiseen. Eräs hoitajista kertoi kuinka yksi asukas oli ollut huonolla tuulella ja vihamielinen toista hoitajaa kohtaan. Hoitaja pyysi asukasta mukaansa pesuille asukkaan huoneeseen ja käytti laulua rauhoittamaan tilanteen:

Mä jätin tarkotuksella huoneen oven auki, kuultiin niitä lauluja mitä tulee. Me alettiin siellä huoneessa laulaa, et aina mikä tuli niin me laulettiin kanssa --. Sitten ku me oltiin pesut tehty, -- oli niin hyvällä tuulella, naurua kokonaan, sitten minä toin hänet siihen takaisin, että meeksä tonne niin juu siihen se meni istuun ja laulaan ja oli niin innoissaan ja oli niin vihainen sitä ennen, että mä en ainakaan siihen mene. Mutta silleen ihan kuitenkin sain tarttuun hänet siihen lauluhommaan ihan hienosti.

Eräs asukas osallistui omahoitajansa kanssa ohjaajan järjestämään ryhmään, jossa aluksi katseltiin ja kokeiltiin erilaisia rytmisoittimia ja sen jälkeen soitettiin ja laulettiin tuttuja lauluja. Asukas oli alkuun hieman äkäinen ja huonotuulinen. Hän kommentoi toisten asukkaiden soittoa negatiiviseen sävyyn: ”Ei noin kuulu soittaa.” Ohjaajan tarjotessa asukkaalle erästä rytmisoitinta asukas torjui sen: ”Tuolla kaulimella lyön sua päähän.” Asukas oli kuitenkin koko ajan mukana ja pikkuhiljaa lähti mukaan toimintaan soittaen ja laulaen. Hän jopa vitsaili soittimesta lähtevän äänen olevan kuin kutsu syömään: ”On kuin perunat olisi kypsiä, tulkaa syömään!” Lopuksi asukas oli jo hyvällä tuulella ja alkoi muistella omaa laulustaansa.

Musiikki aktivoi asukasta fyysisesti. Havainnoidessa huomattiin toistuvasti kuinka välittömästi musiikkia kuullessaan vanhukset alkoivat liikuttaa kehoaan, joko rytmittäen jaloillaan tai käsillään tai liikutelleen hartioita, päätä tai siirtämällä painoa puolelta toiselle tuolilla istuessaan. Asukkaille

ei annettu sanallista kehotusta liikkeisiin vaan ne tulivat itsestään. Päivätanssit tarjosivat asukkaille tanssimahdollisuuden.

Hoitajat kertoivat laulamisen olevan apuväline hoitotoimenpiteissä ja helpottavan perushoidon tekemistä. Heidän mukaansa laulamalla hoitoa vastustelevalle asukkaalle voidaan tämä saada yhteistyökykyisemmäksi, hyväntuulisemmaksi sekä suostuvaisemmaksi. Hoitajat kokivat näin ollen laulun ja musiikin helpottavan heidän työtään. Tämän lisäksi he tulivat itse paremmalle tuulelle kun perushoitotyötä sai tehdä laulaen mukavassa ilmapiirissä asukkaan kanssa.

Työntekijät kertoivat luovansa tunnelmaa musiikin avulla päiväsaleihin. Musiikin avulla voitiin myös korvata television katselua ajanviettotapana. Eräs hoitaja kertoi kokeilleensa musiikin soittamista Sävelsirkusta tavanomaisen television päälle laittamisen sijaan ja oli huomannut, että asukkaat eivät edes kaivanneet televisiota.

6.1.2 Musiikki tuki sosiaalista kanssakäymistä

Asukkaat istuivat ennen toimintaa päiväsalissa ilman keskinäistä vuorovaikutusta kukin omaan toimeensa keskittyen. Musiikkitoiminnan myötä jokainen asukas oli jollain tapaa vuorovaikutuksessa ohjaajan kanssa. Musiikin kuuntelu ja laulaminen lisäsi asukkaiden keskinäistä vuorovaikutusta. Asukkaat saattoivat spontaanisti keskustella keskenään kappaleista tai kommentoida toistensa mielipiteitä tai toivelauluja. Keskustelua syntyi myös musiikin ulkopuolisista aiheista, kuten keväästä tai sosiaalisista suhteista.

Toiminnan avulla voitiin tukea asukkaiden kykyä ilmaista mielipiteensä, tarpeensa ja tunteensa. Kysymällä mielipidettä kuulluista kappaleista ohjaaja mahdollisti asukkaalle tilaisuuden ilmaista näkemyksensä. Mieluisa musiikki houkutteli kertomaan tarpeistaan: ”Olisi mukava mennä pyörähtelemään valssia.”

6.1.3 Musiikki viritti muistia ja nosti mieleen muistoja

Työntekijät kertoivat musiikin nostavan asukkaille muistoja mieleen. Asukkaat muistelivat keskenään niin sota-aikaa, perhe-elämää kuin vanhanajan artisteja. Myös havainnointi osoitti ryhmäkeskustelujen ja musiikin tuottavan muistoja asukkaille. Eräs asukas alkoi laskea sisarustensa lukumäärää ja toiselle tuli triangelistä mieleen hevosen aisakello.

Haastattelussa kerrottiin kuinka muistisairas ihminen saattoi osata pitkiäkin pätkiä kappaleista. Työntekijöiden mielestä tämä kohotti asukkaiden itsetuntoa ja oli heille tärkeä kokemus. Laulun avulla voitiin tukea puhetta. Eräessä tuokiossa asukas alkoi yllättäen laulaa erään kappaleen kertosaettä täysin oikeilla sanoilla ja jälkeinpäin hän hyräili kappaletta:

Mut sitten hän, kun mä menin siihen viereen laulamaan, niin sitten hän niinku löysi sen jonkun punaisen langan sieltä ja

pääsi siihen mukaan ja laulo ihan oikeilla sanoillakin pieniä hetkiä. Ja mitäköhän kappaletta me kuunneltiin, Emmaa, kun hän sen jälkeen hyräili sen kappaleen melodian ihan oikein ja ihan oikeilla korkeuksilla ja jotenkin mä olin ihan vaikuttunut siitä, että sieltä löyty se, että hän osas ja muisti vaik' muuten siinä puheessa ei ole mitään tolkkua.

Haastattelussa kävi ilmi, että asukkaat iloitsivat osaamisestaan ja muistamisestaan. Havainnointi osoitti, että laulua, puhetta, muisteluja, nauruja ja hymyä tuotti asukkaille tutut kappaleet. Käytössä ei ollut lauluvihkoja, joten laulujen sanojen muistelu aktivoi muistia.

6.1.4 Musiikki auttoi orientoitumaan aikaan ja paikkaan

Havainnointi osoitti asukkaiden kiinnostavan musiikin kuuntelun jälkeen huomiota enemmän itseensä, lähiympäristöönsä sekä toisiin asukkaisiin. Yleensä asukkaat alkoivat katsella toisiaan, mutta joku saattoi myös ottaa toista kädestä kiinni ja osoittaa näin hellyyttä ja läheisyyttä muille tilanteessa oleville. Eräs asukas alkoi nostella alas valuneita sukkaa, ja toinen asukas kiinnitti huomionsa ohjaajan sandaaleihin.

Teemallisilla musiikkituokioilla voitiin ohjata asukkaan orientoitumista esimerkiksi vuodenaikaan. Kevääseen liittyvillä kappalevalinnoilla saatiin aikaan keskustelua keväästä ja näin ohjattiin odottelemaan kevään tuloa. Asukkaat aktivoituivat toiminnan aikana, joku enemmän, toinen vähemmän. He osoittivat myös sanallisesti tyytyväisyyttään ja kiitollisuutta toimintaan.

6.2 Musiikkitoiminnan mahdollisuudet vanhainkodissa

Teemallisen ryhmähaastattelun yhtenä tavoitteena oli kartoittaa työntekijöiden näkemyksiä musiikkitoiminnan mahdollisuuksista vanhainkodissa. Merkittävimmäksi mahdollisuudeksi haastattelussa nousi arjen elävöittäminen musiikin avulla.

6.2.1 Musiikin avulla voidaan elävöittää vanhainkodin arkea

Haastateltavien mielestä musiikkitoiminnalla on paljon mahdollisuuksia vanhainkotityössä. Heidän mielestään musiikki on hyvä ja helppo tapa elävöittää arkea, koska se on luonnollinen osa elämää. Musiikin avulla voidaan yhdessä laulaen, nauraen ja jutellen antaa asukkaalle yksilöllistä aikaa. Arjen elävöittäminen on yksi osa vanhainkodin rutiineja.

Sitä arjen elävöittämistä voi tehdä ihan, ei siihen tarvi olla aina joku eri juttu vaan se miten sä teet nää hoitotoimenpiteet. Jos sä teet ne tuppisuuna sillain ihan mekaanisesti, et puhu, et pukahda, niin, se on tosi tylsää kummallekin.

Hoitajat pohtivat oman persoonan ja omien kiinnostusten osuutta siinä, kuinka hoitaja heittäytyy käyttämään musiikkia ja laulua osana työtapaan-

sa. Arjen elävöittäminen musiikin keinoin on paljon kiinni siitä, minkälainen hoitaja itse on. Arjen elävöittäminen on arkisia yksinkertaisia tekoja:

Mä haluan mahdollisimman paljon itse suihkuttaa, että puhutaan saunajutuista, me lauletaan Lapsoset ketterät kotihaasta, koivusta oksat taitattaa, siihen kuulu saunakahvit ja nää. Mutta se on niinku se mejän, se, et mun mielestä se on meidän laatu-aikaa.

Lauluin höystettyjen sauna- ja suihkuhetkien kautta voitiin antaa yksilöllistä huomiota asukkaalle. Hoitajien mukaan ohjaajan tehtävänä on enemmänkin huolehtia asukkaiden ryhmätoiminnasta kun taas hoitajilla on mahdollisuus tehdä yksilötoimintaa hoitotoimenpiteiden ohessa. Arjen elävöittämistä pidettiin ajattelu- ja työtapana.

6.2.2 Musiikki on yksi työväline

Hoitajat ja ohjaaja kokivat musiikin käyttämisen ja laulamisen tapana tehdä työtä. Niitä pidettiin helppoina työvälineinä. Heidän mukaansa musiikkia voidaan käyttää monella tapaa, ja sen avulla on mielekästä olla tekemisissä asukkaiden kanssa. Musiikin käyttöön on matala kynnys:

Ja jos ei mitään muuta osaa, jaksa sanoa, niin laulaa voi aina.

Hoitajilla oli kokemuksia tilanteista, joissa laulun avulla oli saatu yhteistyötä helpommaksi jonkun haasteellisen asukkaan kanssa. Laulu ja musiikki nähtiin ikään kuin porttina vuorovaikutukseen asukkaan kanssa.

Aluks kun mä tulin, niin se suhtautu vähän silleen nuivasti minuun, et kun se kerran jotain laulua siellä laulo ja mäpäs osasinkin sen laulun ulkoa ja mä lauloin sen kanssa niin sen jälkeen meistä tuli semmoset niin sanotusti kaverit että se ei enää taistele mua vastaan.

Ohjaaja oli kokenut musiikin olevan hyvä tapa tehdä ohjattua toimintaa tutuksi asukkaille. Musiikkia soittamalla hän oli saanut keskustelua aikaan, jonka myötä tutustuminen oli käynyt luonnollisemmin. Luottamuksen saavuttamisen jälkeen hän oli voinut alkaa käyttää myös muita toimintatapoja.

6.2.3 Musiikin avulla voidaan koskettaa asukasta

Musiikin, laulun ja tanssin avulla voidaan haastateltavien kokemuksen mukaan vaikuttaa asukkaaseen psykofyysisesti. Sen avulla voidaan helpottaa pahaa oloa, rentouttaa ja auttaa ihmistä purkamaan jopa vanhoja patoutuneita tunteitaan tai muistojaan. Musiikki on keino koskettaa asukasta yksinkertaisesti niin, että keskustelu tunteista on mahdollista.

Nehän vaikuttaa ihmisen fyysiseen ja psyykkiseen olemukseen --. Eihän se nyt ketään fyysistä sairautta paranna, mutta

se voi lievittää oloa yleisesti ottaen fyysisistä ja psyykkistä pahoinvointia.

Mahdollisten epämiellyttävien tunteiden, kuten ahdistuksen tai pelon, tullessa esiin jonkin musiikin kautta, niihin pitäisi hoitajien ja ohjaajan mukaan vastata. Ikäviä tunteita ei pitäisi säikähtää eikä edes varoa, vaan niistä pitäisi keskustella ja auttaa ihmistä purkamaan niitä. Tunteiden syntymistä ja pintaan nousemista ei pitäisi pelätä. Musiikin kautta asukkaiden on mahdollista purkaa tunteitaan turvallisessa ympäristössä.

6.3 Musiikkitoiminnan haasteet vanhainkodissa

Työntekijöiden ajatuksia haasteista, jotka liittyvät vanhainkodin musiikki-toimintaan, etsittiin teemallisen ryhmähaastattelun avulla. Merkittävimmäksi haasteeksi nousi koettu ajan rajallisuus ja henkilöstömäärän vähyyys. Toisaalta keskustelussa pohdittiin myös työn uudelleen organisoimista tukemaan entistä enemmän sosiokulttuurista työtä.

6.3.1 Resurssipula musiikkitoiminnan esteenä

Merkittävimmäksi haasteeksi haastateltavat nimesivät rajalliset henkilös-
töresurssit. Heidän mielestään hoitajilla ei ole tarpeeksi aikaa tukea asuk-
kaiden musiikkiin liittyviä tarpeita, esimerkiksi viemällä asukkaita alaker-
ran yhteislaulutilaisuuksiin. Irtautuminen muusta työryhmästä miellettiin
vaikeaksi.

Haastateltavien mielestä esimiehen pitäisi tukea enemmän arkea elävöittä-
vää toimintaa lisäämällä henkilöstömitoitusta. Näin tunnettaisiin saatavan
arvostusta toimintaa kohtaan. Henkilökuntamäärän lisäämisellä voitaisiin
vaikuttaa siihen, kuinka muiden tehtävien ohella voidaan tarjota asukkaille
kulttuurisia kokemuksia. Kiireen keskellä joudutaan tekemään arvovalin-
toja, jotka eivät välttämättä ole itselle mieluisia. Haastateltavat haluaisivat
tarjota asukkaille enemmän iloa esimerkiksi musiikin keinoin, mutta laki-
sääteiset ja näin ollen pakolliset tehtävät on hoidettava ensin.

Hoitajat haluaisivat tehdä enemmän ja antaa enemmän yksilöllistä aikaa ja
panostaa musiikkitoimintaan asukkaiden kanssa, mutta haastattelussa kävi
ilmi, että siihen ei ole aina mahdollisuutta. Jättäytymällä pois perushoito-
työstä ollakseen asukkaiden kanssa, haastateltavat kertoivat tuntevansa
syyllisyyttä työparin työtaakan lisäämisestä. He tunsivat asian raskaaksi,
sillä heillä olisi tahtotila tarjota asukkaille mielekkäämpää arkea ja hyvin-
vointia. Yhtenä haasteena työntekijät nostivat esiin puutteelliset materiaa-
liresurssit, muun muassa cd-soittimia ja dvd-levyjä olisi hyvä olla käytössä
enemmän.

Haastattelussa nousi esiin, että esimies voisi puuttua arjen elävöittämisen
määrään ja laatuun sekä mahdollistaa sen esimerkiksi työvuorosunnitte-
lulla. Tapahtumapäivinä pitäisi henkilökunnan määrässä olla enemmän
liikkumavaraa, jolloin irtaantuminen muusta työryhmästä asukkaiden

kanssa olisi mahdollista. Todellinen arjen elävöittäminen kulttuuri lähtee esimiehistä ja organisaatiosta antamalla toiminnalle tukensa.

6.3.2 Työtavat eivät mahdollista musiikkitoimintaan osallistumista

Työntekijät nimesivät työn uudelleen organisoimisen ratkaisuksi aika- ja resurssipulaan. Heidän mukaansa työtapoja ja -kulttuuria muuttamalla voitaisiin saada asukkaiden arkeen muutakin kuin perushoitoa ja huolenpitoa. Omasta työryhmästä he nimesivät erääksi ongelmaksi iltapäiväraportin venymisen liian pitkäksi, jolloin esimerkiksi maanantaisin asukkaita ei aina ehditä viemään alakerran laulutilaisuuksiin. Kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että asioiden tekemistä pitäisi tehostaa. He halusivat ravistella myös omia ajatustapojaan:

Et jos maanantaina on se yhteislaulu, niin mitä se on oikeesti, hei, kaks hoitajaa, pari kolme asukastaki niinku.

Haastatteluryhmä totesi, että myös hoitajien ohjaamaa pienimuotoista ryhmätoimintaa olisi hyvä järjestää sekä mahdollistaa asukkaiden pääsy talon yhteisiin tapahtumiin. Tämän esteenä nähtiin kuitenkin sisäinen kehittämistyö, kuten palaverit, koulutukset ja muut tilaisuudet. Työntekijöiden mielestä iltapäivät olisivat hyvää aikaa järjestää toimintaa asukkaille, mutta silloin on paljon hoitajille järjestettyä toimintaa, jolloin henkilökuntaa on paikalla vähemmän. Näin ollen toiminnan järjestäminen ei mahdollista halutulla tavalla.

Mä ajattelen, että iltapäivä on sellanen mihin vois aina joskus saada jotain, niin aina on jotain, on joku koulutus tai tiimipalaveri tai joku.

Aiheen loppuyhteenvetona haastateltavat totesivat arjen rutiinien muuttamisen mahdollistavan mielekkään tekemisen järjestämisen asukkaille. Tukena voitaisiin käyttää muun muassa Sävelsirkkua ja radiota. Arjen kulttuurin muutoksen mahdollistaa vain vanhoista tavoista irti päästäminen ja esimiehen täysi tuki.

Se muutos ei mahdollistu ennen kuin me päästään irti niistä vanhoista ja luodaan tilaa sille uudelle. Ja sen pitäis lähteä esimiestasolta. Et se on se mitä pitäis ensin tapahtua, että asioita alettais tekemään toisin. Et jos esimiehet ei mahdollista sitä niin se ei tapahdu.

Ryhmä päätyi siihen, että arvokeskusteluja on syytä jatkaa ja työtapoja tulisi miettiä. Näihin toivottiin esimiesten tukea ja työryhmän sitoutumista yhteiseen päämäärään.

6.3.3 Yksilölliset toiveet ja tarpeet

Työntekijät kokivat haasteeksi asukkaiden yksilöllisten mieltymysten löytämisen ja niiden tukemisen. He keskustelivat siitä kuinka musiikkitoimin-

ta voisi olla vaikuttavampaa, kun asukas saisi kuulla omaa mielimusiikkiaan. Haastateltavat pohtivat voisiko tietoja saada asukkailta itseltään, omaisilta tai kokeilemalla. He pohtivat musiikkimieltymysten selvittämistä elämänkaarilomakkeen avulla.

Haluaisin tietää enemmän näistä ihmisistä, että minkälaisesta musiikista ne tykkää, koska silloin jos se musiikki on semmosta mistä sä tykkäät niin silloinhan sä saat siitä paljon enemmän.

Toiveena nousi ideoiden ja kokemusten systemaattinen jakaminen työryhmän kesken. Keskustelua syntyi musiikin hyvistä vaikutuksista asukkaisiin sekä pienkotien tunnelmaan. Toisaalta hoitajat kertoivat myös vastakkaisia tilanteita kun musiikki oli lisännyt levottomuutta ja hälyä tilassa. Tällöin hoitajan ratkaisuna oli ollut musiikin lähteen vaimentaminen. Haastattelussa kävi ilmi, että kaikki asukkaat eivät pidä musiikista eivätkä kaikki työntekijät tunne musiikkia luontevaksi työvälineekseen. Haastateltavat kokivat tämän asukkaiden ja työntekijöiden monimuotoisuuden haasteena.

6.4 Tulevaisuus on mahdollisuuksia täynnä

Ryhmä näki työyhteisössä mahdollisuuksia muutoksiin ja potentiaalisuutta arjen elävöittämiseen musiikin ja virikkeellisuuden keinoin. Haastattelun mukaan yksikön arvomaailma on muuttumassa. Haastattelussa nousi esiin musiikkia ja laulua käyttävien hoitajien mahdollisuus levittää innostusta ja muuttaa toimintatapoja koko työryhmässä.

Yhteishenki, yhteinen tahtotila ja luova työote nousivat avainasemaan musiikkipainotteisen toiminnan mahdollistamisessa. Työyhteisö voi kannustaa uudenlaisiin työtapoihin. Omaa persoonaa pitäisi käyttää voimavarana. Keskustelun päätteeksi nousi toive musiikkitoiminnan kehittämisestä ja lisäämisestä, joka johdattaisi kohti elävämpää arkea.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Ahosen (2000, 287–288) mukaan musiikin avulla voidaan parantaa vanhusten elämänlaatua, lisätä heidän sosiaalista kanssakäymistään, virittää muistia ja muistoja sekä tukea aikaa ja paikkaan orientoitumista. Tämän tutkimuksen tehtävänä oli selvittää vanhainkodin työntekijöiden ja asukkaiden kokemukset musiikkitoiminnasta sekä tuoda näkyväksi sen mahdollisuudet ja haasteet arjen elävöittäjänä. Teemallisen ryhmähaastattelun sekä havainnoinnin avulla kerätyn aineiston perusteella muodostuneet tutkimustulokset olivat linjassa Ahosen teorian kanssa.

Musiikin kautta nähtiin asukkaiden hyvän olon ja tyytyväisyyden lisääntyvän. Tunnelma ryhmätuokioissa on välitön, rento ja kevyt. Pavlicevic (1999, 133–137) kirjoittaa musiikkitoiminnalla olevan muistisairaana itsetuottamusta kohottava, arvokkuuden tunteen mahdollistava sekä tärkeänä olemisen kokemuksen synnyttävä vaikutus. Tämä johtaa yleensä hyvään

oloon sekä tyytyväisyyteen. Odellin (1988) suorittaman tutkimuksen mukaan musiikillinen vuorovaikutukseen painottuva ryhmä voi vaikuttaa monin tavoin. Ryhmän todettiin lisäävän itsevarmuutta, antavan varmuutta sosiaalisessa kanssakäymisessä ja ihmissuhteiden kehittämisessä. Sen todettiin opettavan toisten kunnioittamista, hyväksymistä ja tukemista. Musiikillisen ilmaisun ja rytmiikan kehittämisen lisäksi musiikkitoiminnan todettiin kohentavan mielialaa ja kehittävän persoonallisuutta sekä mahdollistavan tunteiden ja jännitysten purkamisen. (Koskinen 1995, 166.)

Ahdistusta ja levottomuutta voitiin purkaa musiikin avulla. Aivan kuten Jukkola (2003, 175) toteaa, levotonta tai vaeltelevaa muistisairasta voidaan rauhoittaa mieluisan musiikin avulla. Myös Taipale (1998, 80) kertoo musiikkitoiminnan lieventävän ahdistusta ja levottomuutta. Hänen mukaansa tämä johtuu siitä, että muistisairas onnistuu kiinnittämään itsensä tähän aikaan ja paikkaan mielekkään toiminnan avulla. Myös Bundt (1994, 11) näkee muistisairaana yhdistävän musiikin avulla menneen ja tulevan. Hatfieldin ja McClunen (2001, 79) tutkimuksessa saatiin samanlaisia tuloksia. Musiikki ikään kuin katkaisee matkan tuntemattomien välillä. Muistisairas rauhoittuu ja rentoutuu, ilme kirkastuu, ryhti suoristuu ja hän aloittaa kommunikoinnin katsellaan, hymyllään tai jopa sanallisesti. Näin muistisairas saadaan osaksi tätä hetkeä ja hän voi saavuttaa hallinnantunteen itsestään ja ympäristöstään. Havainnoinnin avulla saatu kokemus musiikin vaikutuksista muistisairaaseen oli linjassa Hatfieldin ja McClunen tutkimuksen tulosten kanssa.

Muistisairaana kanssa musiikin parissa työskennellessä on tärkeää purkaa mahdolliset esteet toiminnalle esimerkiksi katsekontaktilla, fyysisellä kontaktilla, nimen mainitsemisella sekä muulla tuttuuden ilmaisemisella ja huomion antamisella. Näin voidaan henkilön kanssa löytää yhteinen kieli, joka mahdollistaa suotuisan tunnelman ja vuorovaikutuksellisuuden syntymisen. (Taipale 1998, 76.) Havainnoidessa huomattiin, että asukas viritäytyi toimintaan paremmin silloin, kun ohjaaja otti kontaktin asukkaaseen, joko sanomalla tämän nimen tai koskettamalla esimerkiksi hartioihin tai polveen.

Musiikin avulla voitiin aktivoida asukasta niin fyysisesti, psyykkisesti kuin sosiaalisesti. Jukkolan (2003, 174–175) mukaan laulettu ja kuultu sopivan rytmikäs musiikki stimuloi kehoa motorisesti. Jokainen asukas alkoi liikkua jollain tapaa musiikintahdissa järjestetyissä tuokioissa. Jukkolan kokemuksen mukaan jokin vanha, nuoruuden aikainen iskelmä saattaa innostaa jäykänkin vanhuksen ottamaan spontaaneja tanssiaskeleita. Hänen mukaansa musiikki pitäisi valita käyttötarkoituksen mukaan; halutaanko piristää, synnyttää mielikuvia ja muistoja vai rauhoittaa ja rentouttaa. Musiikin rytmi, tempo, tonaalisuus, harmonia, dynamiikka ja sointi vaikuttavat näihin asioihin. Tutkimushaastattelussa nousi esiin ajatus yksilöllisyyden kunnioittamisesta ja huomioimisesta, joka voisi ilmetä muun muassa kappale- tai musiikkityylivalintoina.

Musiikkia voitiin käyttää apuvälineenä tunnelman luomisessa. Musiikin avulla asukkaiden välille syntyi vuorovaikutusta ja se viritti muistoja. Ahosen (2000, 209) mukaan tämä johtuu siitä, että ryhmässä laulaminen

antaa sosiaalisia kokemuksia, kommunikointikokemuksia ja saa aikaan tunteiden ilmaisuja. Jukkolan (2003, 174) mukaan musiikin avulla voidaan herättää muistoja menneen elämän varrelta. Näin saadaan keskustelua helpommin aikaan ja voidaan löytää uusia näkökulmia elämän tapahtumille. Myös Taipale (1998, 71) kertoo musiikin aiheuttavan kokonaisvaltaista aktivoitumista, joka johtaa voimakkaisiin muistamisen ja mieleen palautumisen prosesseihin. Taipaleen havaintojen mukaan muistisairas alkaa taipailta kuulemansa tutun laulun sanoja ja kertoa musiikin mieleen tuomista kokemuksista. Muistojen syntymiseen voidaan hermistää valitsemalla selkeää musiikkia, jonka kuulija kokee tärkeäksi ja omaan elämäänsä liittyväksi (Jukkola 2003, 174). Usein tuokioiden aikana asukkaat menivät muistoihinsa ja kertoivat niistä ohjaajalle ja muulle ryhmälle.

Taipaleen (1998, 71) mukaan musiikilla voidaan koskettaa ja ymmärtää muistisairasta. Hänen mukaansa musiikilliset valmiudet ja mahdollisuudet kommunikoida musiikin avulla säilyvät muistisairaudesta huolimatta lähes vahingoittumattomina. Laulujen rytmit ja sävelet ovat tallessa ja muistisairas kykenee yhdistämään ne omaan henkilökohtaiseen merkitysmaailmaansa. Näin ollen tutut laulut toimivat ikään kuin avaimena eletyn elämän tapahtumien ja kokemusten muistoihin. Työntekijät kokivat musiikin ja laulun herättävän tunteita asukkaissa. Se nähtiin mahdollisuutena keskustella heidän kanssaan mieltä painavista asioista.

Havaittiin, että musiikki saattoi myös lisätä levottomuutta jos tilasta tuli liian meluinen. Jukkola (2003, 173) toteaa viihteelliseksi tarkoitettua taustamelua muuttuvan musiikin aiheuttavan varsinkin muistisairaille pahimmillaan ärtyä. Myös Taipale (1998, 78) sekä Hatfield ja McClune (2001, 108) ovat tehneet saman havainnon. Taustalla soiva musiikki on muistisairalle irrallinen elementti ja pahimmillaan se voi olla jopa häiritsevä, kun muistisairas ei enää erota sitä muista ympäristön äänistä.

Tutkimustulosten mukaan musiikki auttoi orientoitumaan lähiympäristöön sekä kanssa-asukkaisiin. Musiikkia voitiin käyttää myös aikaan orientoitumiseen. Liikasen (2007b, 78) mukaan ihminen voi toiminnallisessa ryhmässä yhdistyä ympäristöönsä ja ympärillään oleviin ihmisiin. Ryhmätöitä antaa elämyksiä sekä kokemuksia, jotka vaikuttavat ajattelukykyyn ja kognitiivisiin valmiuksiin. Taipaleen (1998, 65, 71) mielestä musiikin avulla mahdollistuu vuorovaikutus, joka johtaa olemassaolon kokemukseen. Musiikin kautta muistisairas voi olla hetken olemassa omana itsenään. Myös Bundt (1994, 11) kertoo musiikin auttavan tuomaan muistisairasta lähemmäksi itseään sekä yhdistymään ympärillä oleviin ihmisiin sekä ympäristöön.

Tutkimustulosten mukaan työntekijät käyttivät musiikkia innokkaasti ja monipuolisesti tutkimusjakson aikana. Kuunneltiin musiikkia, laulettiin, tanssittiin sekä soitettiin rytmisoittimilla niin hoitotoimenpiteiden yhteydessä kuin ryhmätöiminnassa ja yksilötöiminnassa. Jukkola (2003, 175) kannustaa käyttämään musiikkia päivittäistoiminnoissa esimerkiksi pukeutumisessa tai suihkutuksessa, sillä tutkimusten mukaan musiikin avulla voidaan lisätä muistisairaana yhteistyöhalua. Myös Hatfield ja McClune (2001, 110) rohkaisevat hoitajia käyttämään laulua ja musiikkia stressaa-

vien toimintojen kuten peseytymisen ja pukeutumisen yhteydessä. Näin voidaan luoda tuttuuden ja turvallisuuden tunnetta sekä tuottaa hyvää oloa ja lohtua ikävän tilanteen keskelle. Hoitajat kokivat laulun ja musiikin rauhoittavan asukasta hoidon aikana sekä lisäävän yhteistyöhalukkuutta.

Musiikki koettiin luonnollisena ja helppona tapana elävöittää vanhainkodin arkea. Puutteellisista aika-, henkilöstö- ja materiaaliresursseista huolimatta musiikki nähtiin mahdollisuutena ja hyvänä tapana elävöittää arkea niin, että se ei kuormita muuta työryhmää tai vaikeuta perushoitotyön suorittamista. Oman persoonan ja kiinnostuksen kohteiden nähtiin vaikuttavan siihen, kuinka musiikkiin suhtaudutaan työvälineenä.

Joskus saatetaan kokea, että varsinkin muistisairaiden parissa tehtävällä kulttuuri- ja taidelähtöisellä työllä ei olisi merkitystä, koska kyseinen vanhus ei muista asiasta enää mitään seuraavana päivänä. Toimintaa saatetaan vastustaa myös vetoamalla henkilökunnan vähäiseen määrään, ajan puutteeseen ja muihin seikkoihin. Innostamista tehdään kuitenkin juuri tämän hetken vuoksi, ja tämän ymmärtäminen on keskiössä ikäihmisten parissa tehtävälle innostamiselle. (Kurki 2008, 106–107.)

Haastateltavat työntekijät kokivat, että musiikin avulla voidaan antaa yksilöllistä huomiota asukkaalle ja sen avulla voidaan saada yhteys asukkaaseen. Hatfieldin ja McClunen (2001, 108) mukaan musiikin avulla voidaan saada merkittävää vastetta silloinkin, kun muutoin muistisairaaseen ei enää saada kommunikointiyhteyttä. Heidän mukaansa musiikki voi virittää merkityksellistä vuorovaikutusta hoitajien ja asukkaiden välille.

Tulevaksi haasteeksi haastattelussa nousi asukkaiden mieltymysten löytäminen ja valjastaminen jokapäiväiseen arkeen. Tämä olisi tärkeää, sillä Jukkolan (2003, 175, 177) mukaan musiikin käyttötavat riippuvat toimintaa ohjaavasta henkilöstä sekä käytettävistä välineistä. Hänen mukaansa musiikin käyttöä voidaan edistää ja kynnystä käyttää sitä voidaan madaltaa listaamalla asukkaan mielimusiikkia. Näin hoitaja voi helposti tarttua vinkkeihin ja kuunnella asukkaan kanssa yhdessä tämän mielimusiikkia, laulaa tämän kanssa tai vaikkapa tanssia.

Hatfieldin ja McClunen (2001, 109) mukaan hoitotyössä käytettynä musiikin tärkein tehtävä on mahdollistaa asukkaiden ja hoitajien yhteinen aika vanhojen laulujen, tunteiden ja muistojen parissa. Tutkimuksen mukaan esimiehen aito tuki arjen elävöittämiseen on avainasemassa uutta toimintamuotoa tuotaessa työyhteisöön. Erilaisten tehtävien arvoasetteluun ja työtapojen muutokseen sekä työn organisointiin koettiin tarvittavan esimiehen ohjausta ja tukea. Johtajuus nähtiin mahdollistajana. Vahvan johtajuuden kautta yksittäinen työntekijä voi saada tunteen siitä, että arjen elävöittämiseen käytettyä työaikaa arvostetaan yhtä paljon kuin vaikkapa perushoitotyöhön käytettyä aikaa.

Tulevaisuuden mahdollisuutena nähtiin musiikkitoiminnan laajentaminen ja vahvempi käyttöönotto. Koettiin, että arvojen muuttuminen ja työn tekemisen tavan muutos johtaa entistä elävämpään vanhainkodin arkeen, johon musiikki kuuluu luonnollisena osana. Yhteishengen, yhteisen tahtoti-

lan sekä luovan työtteen nähtiin mahdollistavan musiikin entistä monipuolisemman käytön vanhainkodissa.

8 POHDINTA

Suomalaisen vanhuspolitiikan ja vanhustyön tavoitteena on muun muassa hyvinvoinnin ja elämänlaadun parantaminen, mielekkään toiminnan mahdollistaminen, tasavertainen kansalaisuus sekä omien voimavarojen ja omatoimisuuden tukeminen (Tedre 2006, 168). Tämän opinnäytetyön tutkimustulosten mukaan musiikkitoiminnalla voidaan vastata näihin tavoitteisiin. Hakosen (2008b, 143–144) mukaan on tärkeää mahdollistaa ikääntyvien tasavertainen osallistumismahdollisuus taiteen ja kulttuurin toimijuuteen, sillä sen kautta voidaan vahvistaa myönteistä ikäkulttuuria sekä valtaistaa ikääntyneitä. Musiikkitoiminta on tasa-arvoinen ja tasaveroinen toimintamuoto, sillä vanhainkoti asuinpaikkana ei estä sen saatavuutta.

Lundahlin, Hakosen ja Suomen (2007, 268–269) mukaan tänä päivänä ikääntyneiden paikka yhteiskunnassa ja palvelujärjestelmässä on liikaa olla kohteena ja taakkana. Olisi rohkaistuttava liikkumaan entistä enemmän sosiaalisen ja kulttuurisen rajapinnoilla. Tämän edistämiseksi tietoperustaa olisi laajennettava sekä työmenetelmiä kehitettävä, jotta ne palvelisivat paremmin ikääntyneiden arkea, elämäntilannetta ja koko elämäntilannetta. Uppsalankaressa on mainiosti tartuttu haasteeseen mahdollistaa vanhainkodin asukkaiden mielekäs ja hyvinvointia lisäävä arki. Lundahlin ym. näkemys sosiaalisten ja psyykkisten voimavarojen tukemisesta taide- ja kulttuuritoiminnan avulla toteutuu asukkaiden samanlaisena oikeutena kuin huolenpito heidän fyysisistä voimavaroista. Toiminnalla ylläpidetään ikääntyneiden voimavaroja ja tuetaan elämän kokemista mielekkääksi ja merkitykselliseksi.

Ikäihmiset ovat myös kulttuurin tuottajia, eivät pelkästään kokijoita ja näkijöitä. Ikäihmisen ajanvietto, harrastus- ja virkistystoiminta sekä taide- ja kulttuuritoiminta aktivoivat tunteita, vuorovaikutusta ja kokemusten jakamista. Myönteiset kokemukset sekä onnistumisen tunteet vahvistavat identiteettiä, itseymmärrystä sekä suuntaavat yksilön kasvua ja kehitystä. Ikääntynyt voi kulttuurisen toiminnan avulla eheytyä ja tuntea elämäntavoitteidensa täyttymistä. Ikääntyneellä on aivan samanlainen oikeus olla kulttuuri- ja taidetoiminnan aktiivinen tuottaja kuin muillakin sukupolvilla. (Hakonen 2008b, 141; Lundahl ym. 2007, 257.) Tämän vuoksi musiikkitoiminta soveltuu erinomaisesti vanhainkotiympäristöön. Laulamalla ja soittamalla vanhuksat pääsevät tuottamaan itse itselleen musiikkia, iloa ja virkistystä. Se aktivoi tunteita, vuorovaikutusta sekä synnyttää mieluisia kokemuksia. Tavoitteellisena toimintana toteutettuna musiikin avulla voidaan tukea vanhuksen eheytymistä, yksilöllistä kasvua sekä kehitystehtäviä.

Kurjen (2008, 107) mukaan sosiokulttuurinen innostaminen vanhainkodissa vaatii ajattelutavan ja ammatillisten käytänteiden muutosta. Laitosten tavat ovat vanhoja eikä niitä ole totuttu tarkastelemaan kriittisesti. Työntekijöillä ei välttämättä ole mallia tehdä asioita toisin eikä tottumusten muuttaminen käy helposti. On varauduttava myös siihen, että liian rajulla muu-

toksilla voidaan hankaloittaa myös vanhusten elämää. Hoitokulttuuri vanhainkodeissa on hyvin usein hierarkkista ja laitos- ja sairaalakeskeistä. Muutos tuntuu pelottavalta ja sen saatetaan kokea jopa uhkaavan asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia. Todellinen sosiokulttuurinen muutos vaatii vanhainkodissa vallitsevien arvojen kartoittamista ja arvokeskusteluja. Innostaminen on hidas prosessi, joten tärkeintä on keskittyä tähän hetkeen tämän ikäihmisen kanssa. Uppsalankaareissa on aloitettu arvokeskustelut, joten tie sosiokulttuuriseen innostamiseen on aurattu. Haastatellut työntekijät toivoivat nimenomaan esimiehen vahvaa tukea innostamiseen sekä ennen kaikkea toimintakulttuurin muutokseen. Tämä on kuitenkin tehtävä varovasti ja hitaasti, kuten Kurki kehottaa. Hierarkkisuus sekä byrokraattisuus voivat olla hidasteena, mutta pienten muutosten ja riittävän sopeutumisajan myötä, muutoksen pitäisi olla täysin mahdollista.

Musiikin avulla on ainutlaatuinen mahdollisuus vanhainkotiympäristössä kohdata vanhus ja erityisesti muistisairas, johon ei aina ole välttämättä muuta keinoa saada yhteyttä. Musiikki tarjoaa muistisairaalle mahdollisuuden saada itseensä yhteys ja kokea henkistä hyvinvointia. On kuitenkin muistettava, että todellinen arvonnanto tälle herkälle prosessille tapahtuu rauhoittamalla tilanne muulta hälyltä ja toiminnalta. (Taipale 1998, 83.) Usein vanhainkodeissa toimitaan päiväsaleissa, joissa hälinä voi olla joskus korvia huumaavaa. Koko hoivayhteisön tulisikin arvottaa asukkaan kokonaisvaltaisen kokemuksen saaminen tärkeimmäksi asiaksi sillä hetkellä ja rytmittää muu toiminta sen mukaan, että ne eivät häiritsisi prosessien syntymistä.

Lundahl ym. (2007, 264) korostavat ohjaajan oman näkemyksen merkitystä taide- ja kulttuuritoiminnasta, sillä siitä riippuu toiminnan sisältö, menetelmät ja työskentelytapa. Heidän mukaansa ikääntyneiden parissa tehtävässä taide- ja kulttuuritoiminnassa ohjaajan kompetenssilla on iso rooli. Ohjaajan tulisi hallita tavoitteellinen toiminta sekä voimaannuttava työote. Tämän lisäksi tällä tulisi olla selkeä oma käsitys taiteesta ja kulttuurista, hallita luovia ja ilmaisullisia menetelmiä sekä tuntee luovaprosessi. Taide- ja kulttuuritoiminnan näkemys pohjautuu laaja-alaiseen taide- ja kulttuurihistorian tuntemukseen. Ammattitaitoisen ohjausotteen ja taiteen alan tuntemuksen lisäksi tärkeässä osassa on monitieteinen, erityisesti sosiaaligerontologinen tietämys ikääntymisen erityiskysymyksistä. Ohjaaja perustaa toimintansa seniori- ja vanhustyön asiakastyöhön sekä sen eettiseen arvoperustaan. (Lundahl ym. 2007, 264–265.) Tutkimus kuitenkin osoitti, että jokainen voi tarjota omista lähtökohdistaan musiikkitoimintaa vanhainkodin asukkaille.

Avaluoman ja Kyrölän (2003, 34–36) havaintojen mukaan ikääntyneiden toiminnalliset ryhmät hyötyvät vahvasta ohjausosaamisesta (Lundahl ym. 2007, 265). Myös Taipale (1998, 79) korostaa ohjaajan ammattitaitoa valita mahdollisimman selkeitä ja ymmärrettäviä toimintoja kun tehdään ohjaustyötä muistisairaiden parissa. Kurki (2008, 107) puolestaan korostaa innostajan roolia yhteisössä. Hänen mukaansa on erityisen tärkeää, että innostajat tulevat yhteisön sisältä sen sijaan, että olisivat ulkopuolelta tulleita harrastusten järjestelijöitä. Valitettavan usein vanhusten päivätoiminta, muu vapaa-ajantoiminta sekä vanhainkodeissa järjestetty viriketoiminta on

järjestettyä puuhastelua ja valmiiden ohjelmien tarjoamista. Ammattitaitoihin ohjaajiin ei panosteta eikä ikääntyneiden omia toiveita kuunnella tai kunnioiteta toimintaa järjestettäessä. (Vrt. Kurki 2008, 15.)

Tutkimuksen loppupäätelmänä voidaan todeta, että musiikin avulla on helppo rikastuttaa arkea, tuottaa iloa ja hyvää oloa, mutta toisaalta myös tuottaa syvällisempiä merkityksiä. Vanhustyöhön musiikki soveltuu erittäin hyvin juuri sen soveltuvuuden ja monimuotoisuuden vuoksi. Sen avulla voidaan tukea ikääntyneen psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia. Työntekijälle musiikin käyttö voi auttaa työssä jaksamisessa.

8.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Haastateltavat olivat samasta työryhmästä, joten he olivat tuttuja keskenään. Näin ollen ryhmädynamiikka oli toimiva ja luonnollinen keskustelu oli mahdollista. Haastateltavat uskalsivat olla toistensa kanssa eri mieltä, tosin joissain kohdissa oli havaittavissa myönnytyksiä ja ristiriitojen selvittelyn keskeyttämistä tutkimuksen vuoksi. Haastateltavat saivat aiheen, josta keskustella ja tutkija esitti tarvittaessa selventäviä kysymyksiä. Haastattelun aikana tutkija piti huolen, että kaikki tutkimuskysymykseen liittyvät teema-alueet tuli käsiteltyä. Ryhmällä tai ryhmää hallitsevilla henkilöillä voi olla kontrolloiva vaikutus. Se voi estää ryhmän kannalta epäsuotuisien asioiden esiintulon. (Hirsjärvi ym. 1997, 199–200.)

Havainnoiteja tehtiin yhteensä 15 kertaa. Laadullisessa tutkimuksessa tärkeintä ei ole otannan laajuus vaan tutkimuksen johdonmukaisuus. Havainnointi laajennettiin koskemaan koko ryhmää kesken tutkimuksen. Ryhmän havainnointilomake tehtiin kuitenkin mahdollisimman paljon samanlaiseksi kuin yksilöhavainnointilomake, jotta tulokset olisivat verrattavissa ja tulkittavissa rinnakkain. (Hirsjärvi ym. 1997, 199–200.)

Tutkimustulokset on esitetty laadullisen tutkimuksen periaatteiden mukaisesti ilmentäen tämän yksikön kokemuksia ja tämän tutkimuksen tuottamia havaintoja. Tuloksia ei yritetä yleistää vaan ne kertovat ainoastaan tästä tutkimuksesta. Tulokset teemoiteltiin niin, että poikkeavuuksia ei hyväksytty. Näin tulokset kertovat totuuden tästä tutkimuksen asetelusta.

Tutkimuskysymyksiin, millaisia kokemuksia musiikin käytöstä syntyi henkilökunnalle ja asukkaille sekä mitkä ovat musiikin käytön mahdollisuudet ja haasteet vanhainkodissa, saatiin vastauksia. Pääasiassa kokemukset olivat positiivisia: Musiikin käytössä nähtiin paljon mahdollisuuksia ja haasteet olivat tulevaisuudessa ratkaistavissa olevia. Tutkimusmenetelmät, teemallinen ryhmähaastattelu ja havainnointi, tukivat toinen toisiansa ja toivat laajan ja syvän näkökulman tutkimuskysymyksiin.

8.2 Jatkotutkimus

Jatkotutkimuksena voitaisiin esimerkiksi tutkia vanhainkodin työntekijöiden arvostusta erilaisia arjen toimintoja kohtaan. Arvopohjan selvittämi-

nen voisi auttaa toimintakulttuurin muutoksessa sekä arjen elävöittämisessä. Tutkimuksella saataisiin pohjaa arvokeskusteluille.

Jatkotutkimuksena voitaisiin myös tutkia uudelleen Uppsalankaaren työntekijöiden ajatuksia ja näkökulmia musiikkitoiminnasta tietyn ajanjakson jälkeen. Seurantajakson aikana voitaisiin tehdä erilaisia toimenpiteitä johtajuusnäkökulmasta, kuten organisoida uudelleen työtapoja sekä resursseja. Musiikkitoiminnasta voitaisiin järjestää koulutusta ja ohjausta, jonka jälkeen työntekijöillä olisi enemmän asiaosaamista. Musiikkia voitaisiin käyttää järjestelmällisemmin, esimerkiksi kirjaamalla toiveet, tarpeet ja mieltymykset hoitosuunnitelmiin. Jatkotutkimuksella voitaisiin tutkia, olisiko toimenpiteillä vaikutusta asenteisiin ja kokemuksiin.

Asukkaita voitaisiin havainnoida monipuolisemmin ja syväluotaavammin. Voitaisiin tehdä haastatteluita ja saada asukkaiden ääntä enemmän kuuluviin. Tutkimus voitaisiin laajentaa koskemaan koko henkilöstöä. Aiheesta voitaisiin tehdä tutkimus myös verrokkiyksikköön, ja näin tuloksia voitaisiin vertailla.

LÄHTEET

- Ahonen, H. 2000. Musiikki sanaton kieli. Musiikkiterapian perusteet. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Alasuutari, P. 1993. Laadullinen tutkimus. 3. painos. Tampere: Vastapaino.
- Ala-Ruona, E., Saukko, P. & Tarkki, A. 2004. Musiikkiterapiapalvelut. Esite.
- Anttila, P. 1996. Tutkimisen taito ja tiedonhankinta. Taito-, taide- ja muotoilualojen tutkimuksen työvälineet. Helsinki: Akatiimi.
- Arvotyöpaja-kooste. n.d. Moniste.
- Bundt, L. 1994. Music Therapy: An Art Beyond Words. London: Routledge. Viitattu 2.4.2011. Saatavissa Ebrary-tietokannassa: <http://site.ebrary.com.proxy.hamk.fi:2048/lib/hamk/docDetail.action?docID=10098611&p00=bundt/>
- Hakonen, S. 2003. Teorian ja ammattikäytännön vuoropuhelu. Teoksessa Marin, M. & Hakonen, S. (toim.) Seniori- ja vanhustyö arjen kulttuurissa. Jyväskylä: PS-kustannus, 111–121.
- Hakonen, S. 2008a. Ikäideat ikäkäytäntöjen työkaluiksi. Teoksessa Suomi, A. & Hakonen, S. (toim.) Kuluerästä voimavaraksi. Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskysymyksiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 33–52.
- Hakonen, S. 2008b. Ikääntyvien voimavarat. Teoksessa Suomi, A. & Hakonen, S. (toim.) Kuluerästä voimavaraksi. Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskysymyksiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 121–152.
- Hatfield, K. & McClune, N. 2001. Principles of Person-Centered Care in Music Therapy. Teoksessa Innes, A. & Hatfield, K. Healing Arts Therapies and Person-Centered Dementia Care. London: Jessica Kingsley Publishers, 79–111. Viitattu 2.4.2011. Saatavissa Ebrary-tietokannassa: <http://site.ebrary.com.proxy.hamk.fi:2048/lib/hamk/docDetail.action?docID=10035682&p00=hatfield/>
- Heikkinen, E. 2002. Sairauksista toimintakykyyn. Teoksessa Heikkinen, E. & Marin, M. (toim.) Vanhuuden voimavarat. Helsinki: Tammi, 13–33.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 11. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Kodin pelisäännöt. 2009. Hämeenlinnan kaupungin vanhainkotiyksiköiden kodin pelisäännöt. Moniste.

Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo: WSOY.

Hänninen, K. 2008. Palveluohjaus – Täsmäpalvelua ikäihmisille. Teoksessa Suomi, A. & Hakonen, S. (toim.) Kuluerästä voimavaraksi. Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskysymyksiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 196–219.

Ikäihmisten palvelujen laatusuositus. 2008. Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisuja 2008:3. Sosiaali- ja terveysministeriö. Suomen Kuntaliitto. Helsinki. Viitattu 14.3.2011.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=D_LFE-3672.pdf&title=Ikaihmisten_palvelujen_laatusuositus_fi.pdf/

Jukkola, R. 1999. Dementia musiikkiterapian haasteena – Yhteislauluun perustuvan musiikkiterapian tarkastelua. Teoksessa Erkkilä, J. & Lehtonen, K. (toim.) 1999. Musiikkiterapian monet kasvot. Jyväskylä: Suomen musiikkiterapianyhdistys, 345–357.

Jukkola, R. 2003. Musiikin käyttö. Teoksessa Marin, M. & Hakonen, S. (toim.) Seniori- ja vanhustyö arjen kulttuurissa. Jyväskylä: PS-kustannus, 173–178.

Julkunen, R. 2008. Ikä ideana ja tutkimuskohteena. Teoksessa Suomi, A. & Hakonen, S. (toim.) Kuluerästä voimavaraksi. Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskysymyksiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 15–30.

Jyrkämä, J. 2001. Vanheneminen ja vanhuus. Teoksessa Sankari, A. & Jyrkämä, J. (toim.) Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa. 2. painos. Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 267–323.

Koskinen, K. 1995. Musiikkiharrastus ikääntyneiden psykososiaalisen hyvinvoinnin edistäjänä. Teoksessa Erkkilä, J. & Heinonen, Y. Avaa mielesi musiikille! Kohti tutkimuspohjaista musiikkiterapiaa. Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitoksen julkaisusarja. Tutkimuksia ja raportteja. Tutkielmia ja raportteja A:13. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 161–175.

Koskinen, S. 2007. Gerontologisen sosiaalityön muotoutuminen: kansainvälisiä ja kansallisia kehityslinjoja. Teoksessa Seppänen, M., Karisto, A. & Kröger, T. (toim.) Vanhuus ja sosiaalityö. Sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä. Jyväskylä: PS-Kustannus, 19–31.

Kurki, L. 2006. Kansalainen persoonana yhteisössään. Teoksessa: Kurki, L. & Nivala, E. (toim.) Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Tampere: Tampereen Yliopisto-paino Oy, 115–191.

Kurki, L. 2008. Innostava vanhuus. Sosiokulttuurinen innostaminen vanhempien aikuisten parissa. 2. painos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Liikanen, H. 2007a. Gerontologisen sosiaalityön menetelmiä. Teoksessa Seppänen, M., Karisto, A. & Kröger, T. (toim.) Vanhuus ja sosiaalityö. Sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä. Jyväskylä: PS-Kustannus, 69–91.

Liikanen, H. 2007b. Gero-hankkeen lähtökohdat, tavoitteet, kohderyhmä ja työntekijät. Teoksessa Liikanen, H., Kaisla, S. & Viljaranta, L. Gerontologisen sosiaalityön pioneerit kentällä. Soccan ja Heikki Waris – instituutin julkaisusarja nro 12. Helsinki: Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA & Heikki Waris -instituutti, 9-32.

Liikanen, H. 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014. Opetusministeriön julkaisuja 2010:1. Viitattu 14.11.2010.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/OPM1.pdf?lang=fi/>

Lundahl, R., Hakonen, S. & Suomi, A. 2007. Taide ja kulttuuri – innovaatiota seniori- ja vanhustyöhön. Teoksessa Seppänen, M., Karisto, A. & Kröger, T. (toim.) Vanhuus ja sosiaalityö. Sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä. Jyväskylä: PS-Kustannus, 253–269.

Malkamäki, M. 2009. Kulttuuritoiminnan edistäminen hoitolaitoksissa. Selvitystyö säädöksistä ja määräyksistä, joilla on oikeudellista merkitystä hoitolaitosten asukkaiden arjessa. Uudenmaan taidetoimikunta. Viitattu 22.11.2010.

<http://www.uudenmaantaidetoimikunta.fi/files/malkamaki.pdf/>

Marin, M. 2002. Yhteiskunta ja hyvä vanheneminen: lähestymistapoja hyvän vanhenemisen yhteiskunnallisiin ehtoihin. Teoksessa Heikkinen, E. & Marin, M. (toim.) Vanhuuden voimavarat. Helsinki: Tammi, 89–117.

Muistaakseni laulan. n.d. Miina Sillanpää Säätio. Viitattu 7.4.2011. http://www.miinasillanpaa.fi/fin/tutkimus-_ja_kehittamistoiminta/kehittamme_parhailaan/muistaakseni_laulan/

Numminen, A. & Tenni, T. n.d. Laulu Avain. Key to Song. Tausta. Viitattu 7.4.2011. http://www.lauluavain.fi/?page_id=4/

Pavlicevic, M. 1999. Music Therapy: Intimate Notes. London: Jessica Kingsley Publishers. Viitattu 2.4.2011. Saatavissa Ebrary-tietokannassa: <http://site.ebrary.com.proxy.hamk.fi:2048/lib/hamk/docDetail.action?docID=5004025&p00=pavlicevic/>

Sävelsirkku. n.d. Äänivitamiinia mielelle ja keholle. Audio Riders Oy. Viitattu 2.8.2010.

http://www.audioriders.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=23&Itemid=29/

Taipale, M. 1998. Musiikki dementoituvan ihmisen hoidon välineenä. Teoksessa Heimonen, S. & Voutilainen, P. (toim.) Kuntouttava työote dementoituvien hoitotyössä. Helsinki: Kirjayhtymä Oy, 65–84.

Taipale, M. 1999. Musiikkiterapia dementian hoidossa. Teoksessa Erkkilä, J. & Lehtonen, K. (toim.) 1999. Musiikkiterapian monet kasvot. Jyväskylä: Suomen musiikkiterapiayhdistys, 333–343.

Taipale, M. n.d. Markku Taipaleen ajatuksia Sävelsirku-tuokioista. Audio Riders Oy. Viitattu 26.4.2010.

http://www.audioriders.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=50&Itemid=62/

Tedre, S. 2006. Asunnon vangit – ulos pääseminen sosiaalisena ongelmana. Teoksessa Helne, T. & Laatu, M. (toim.) Vääräyyskirja. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 161–171.

Tilaaja-tuottaja – palvelusopimus. 2011. Ikäihmisten pitkäaikaishoiva. Ikäihmisten lautakunta 19.10.2010. Hämeenlinnan kaupunki. Moniste. Luettavissa Hämeenlinnan kaupungin KTWeb – Esityslistojen ja pöytäkirjojen selailu: <http://ktweb.hameenlinna.fi/>

Toimintokäsikirja. n.d. Hämeenlinnan kaupunki. Uppsalankaari. Moniste.

Uppsalankaari. n.d. Hämeenlinnan kaupunki. Vanhainkodit. Viitattu 14.3.2011. <http://www.hameenlinna.fi/Tiedostot/Uppsalankaari%201.pdf/>

Voutilakeskus Uppsalankaari. n.d. Esite.

PERUSTIETOLOMAKE

PERUSTIETOLOMAKE

MUSIIKISTA ELÄVÄ ARKI – MUSIIKIN KÄYTTÖ VANHAINKOTIYKSIKÖSSÄ

Opinnäytetyö

Susanna Halonen

Sosiaalialan koulutusohjelma

Hämeen ammattikorkeakoulu

Tutkimusryhmään osallistuvan työntekijän nimi:

Ammattinimike:

Tutkimusryhmään osallistuvan omahoidettavan nimi:

Ikä:

Diagnoosi lyhyesti:

Toimintakyky:

Fyysinen:

Psyykinen:

Sosiaalinen:

Asukkaan suhde musiikkiin:

Millaiseen musiikkiin liittyvään toimintaan asukas on osallistunut aiemmin Uppsalankaarella?

Muut olennaiset seikat asukkaan elämänselityksessä:

Miten olet käyttänyt musiikkia aiemmin työssäsi?

Millainen suhde sinulla on musiikkiin? Esim. harrastatko laulamista, tanssimista, soittamista, musiikin kuuntelemista?

ASUKKAAN HAVAINNOINTILOMAKE

HAVAINNOINTILOMAKE

MUSIIKISTA ELÄVÄ ARKI – MUSIIKIN KÄYTTÖ VANHAINKOTIYKSIKÖSSÄ

Opinnäytetyö

Susanna Halonen

Sosiaalialan koulutusohjelma

Hämeen ammattikorkeakoulu

Havainnoitava:

Omahoitajan osallisuus:

Päivämäärä:

Aika:

Kesto:

Toimintatuokion kuvaus:

Ryhmän muut jäsenet:

- 1. Asukkaan osallistuvuus, sosiaalinen vuorovaikutus toisten kanssa, reaktiot ja toiminta tuokion aikana.**

- 2. Onko asukas a) aktiivinen b) passiivinen**

- 3. Kuvaile asukkaan mielentilaa**

- a) aluksi**

- b) toiminnan aikana**

- c) loppuksi**

RYHMÄN HAVAINNOINTILOMAKE

HAVAINNOINTILOMAKE

MUSIIKISTA ELÄVÄ ARKI – MUSIIKIN KÄYTTÖ VANHAINKOTIYKSIKÖSSÄ

Opinnäytetyö

Susanna Halonen

Sosiaalialan koulutusohjelma

Hämeen ammattikorkeakoulu

Havainnoitavat:

Päivämäärä:

Aika:

Kesto:

Toimintatuokion kuvaus:

1. Asukkaiden osallistuvuus, sosiaalinen vuorovaikutus toisten kanssa, reaktiot ja toiminta tuokion aikana.

2. Ryhmän osallistuvuus

a) aluksi

b) toiminnan aikana

c) loppuksi

3. Erityistä huomioitavaa

4. Asukkaiden kommentit